Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, ШАВВАЛ, 11-КУН. ШАМСИЙ, 1371 ЙИЛ, ҲАМАЛ, 25-КУН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг рўзномаси

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1992 ЙИЛ 14 АПРЕЛЬ, СЕШАНБА, 71-СОН • 322 •

НАРХИ ОБУНАЧИГА 15 ТИЙИН. СОТУВДА 1 СУМ.

ИСТИҚБОЛГА ИШОНЧ БИЛАН ҚАРАМОҚДАМИЗ

ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИ БОШ ВАЗИРИ А. МУТАЛОВ БИЛАН МУСОҲАБА

— АБДУЛҲОШИМ МУТАЛОВИЧ, жумҳурият Бош вазири этиб тайинланганлигингиз мураккаб ва масъулиятли вазифаларни ҳал этиш учун Сиздан катта куч-ғайрат талаб этади. Маълумки, ҳозир Ўзбекистон ора йўлда турибди. Деярли ҳар бир қадам илк одим, ҳукуматнинг ҳар бир қарори истиқлол сари жўшқин ҳаракат бўлиб, бу истиқлол мустақил иқтисодиётга боғлиқдир. Шу боис биринчи саволимиз ҳам айнан шу нуқталарга тааллуқли. Сизнингча, Ўзбекистон халқ хўжалигининг бугунги аҳволи қандай? Қандай майлларни кўрмоқдасиз, келажакда нималар қилиш керак бўлади, иқтисодиётимизни нималар кутмоқда?

— Эътироф этиш керакки, халқ хўжалигининг бугунги аҳволи ҳамон мураккаб бўлиб турибди. Кўнгилни хотиржам қиладиган жиҳатлар оз эмаслигига қарамай, аксарият тармоқларда барқарорликка эришилгани йўқ. Аммо Ўзбекистон жумҳуриятининг мустақил деб эълон қилинганлиги, жаҳон ҳамжамияти уни танигани мустақил иқтисодий сиёсат юритиш, мавжуд бой ресурсларимизни халқимиз манфаатларига хизмат қилдиришимиз учун ҳамма шарт-шароитларни яратди. Биз бугун чўзилиб кетган иқтисодий таназзулдан қутилиш масаласини ҳал этар эканмиз, биринчи галда ўз кучимизга ишонмоқдамиз. Олдимизда аҳолининг ишбилармонлик фаолиятини тўла ишга солиш, майда топармонликни, иш юритишнинг янгича усулларини ривожлантириш учун барча зарур шарт-шароитларни муҳайё этиш вазифаси турибди.

Муштарийларнинг хабарлари борки, бу мақсадларда ҳукумат тегишли қарорлар қабул қилди. Бундан ташқари, биз, аввало қўшма корхоналар тузиш орқали хорижий маблағ ва технологияларни жалб этишга катта умид боғламоқдамиз. Энди тажрибамиз бор. Ва у бундай ҳамкорлик фойдали эканлигини кўрсатмоқда. «Бухоро — Омега» (ўзбек-грек-америка), «Узагротек» (ўзбек-австрия) каби қўшма корхоналарнинг маҳсулотларига фақат ўзимизда эмас, балки хорижда ҳам талаб катта.

Пул ҳаракати масаласига келсак, бу борада давлат мол-мулкини хусусийлаштиришни, қоғоз пул бозорини шакллантиришни тезлаштириш ва бошқа чоралар белгиланаяпти.

Шу билан бирга хўжалик алоқаларининг бузилганлиги, тузилган шартномаларнинг узилганлиги, таъминот интизомининг бузилганлиги ресурслар номутаносиблигининг ўткирлашуви ва ишлаб чиқаришнинг пасайишига олиб келди. Чунончи, жумҳурият саноат маҳсулотининг табиий ҳажми шу йилнинг ўтган икки ойида 16,5 фоиз камайди. Халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш озайди. Ишлаб чиқариш кўрсатгичлари хориж ва собиқ иттифоқ жумҳуриятларидан келтирилаётган молларнинг камайиши натижасида чоғиштирма нархлардаги мол айланиви ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 2,7 баравар пасайди.

Жумҳурият халқ хўжалиги олдида турган мураккаб муаммоларни санашда давом этиш мумкин. Бироқ, биз истиқболга ишонч билан қарамоқдамиз. Имоним комилки, бизнинг меҳнатсевар халқимиз қийинчиликларни қисқа муддатларда енгиб ўтади. Халқ хўжалигида вазиятни барқарорлаштириш, маърифатлашган бозор муносабатларига ўтиш бизга аҳолини ижтимоий муҳофаза эта олиш имконини беради.

— Маълумки, жумҳуриятдаги иқтисодий аҳвол фақат сиёсий вазият билангина эмас, балки халқ хўжалигида узоқ йиллар давомида вужудга келган жиддий номутаносибликлар билан ҳам белгиланади. Бундай ҳол кўпинча, маъмурий-буйруқбозлик тизими ёки марказнинг ҳукмдорлигига тўқналади (гарчи бизнинг фикримизча, Ўзбекистон саноати ривожининг ибтидоси — уруш арафаси ва уруш даврлари ҳисобга олинса-да). Аммо инқирозга юз тутган марказ йўқ энди. Жумҳурият мустақил ривожланиш йўлидан бораяпти, балки кечаги хатоларни бутунлай тузатар. Ҳукумат шу мақсадда нималар қилаяпти? Қайта ишлаш тизимлари, айниқса тўқимачилик саноатида қандай корхоналар режалаштирилаяпти, қайси йўналишлар белгилаб олинди, аниқ режалар борми, уларни амалга оширишга киришилдими?

— Ҳозир қишлоқ хўжалик маҳсулотларини (мева, сабзавот) қайта ишлайдиган давлат корхоналарида асбоб-ускуна ва технологиялар янгиланаяпти. Қишлоқ жойларда майда ҳунармандчилик ва саноат корхоналари, маҳсулот етиштирилаётган жойларнинг ўзида майда цехлар тармоғини вужудга келтириш дастурлари амалга оширилаяпти. Бу дастурлар ҳукумат томонидан маъқулланган. Фақат Қишлоқ хўжалик вазирлиги тизимининг ўзида 7 мингдан кўпроқ шундай цех ва корхоналар ишлаб турибди. Шуларнинг мингтадан кўпроғи 1991 йилда ташкил этилган. Майда корхона ва ёрдамчи касб-корларни ривожлантира бориб, биз нафақат маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтираяпмиз, шу билан бирга одамларни иш билан таъминлаяпмиз, қишлоқда қатор ижтимоий муаммоларни ҳал этаяпмиз.

Республика ишлаб турган корхоналарни техника билан қайта таъминлаш ва реконструкциялаш, янгиларини қуриш ҳамда хорижий фирмалар билан қўшма корхоналар барпо этиш орқали пахта толасини қайта ишлаш вазифаларини ҳал этишга киришди. Бухоро, Андижон, Тошкент ип-газлама, Наманган шойи ишлаб чиқариш бирлашмалари, Жиззах ип-йигириш фабрикаси учун Швейцария ва Олмония фирмаларидан асбоб-ускуналари бут бўлган 5 та технология линиясини харид қилиш мўлжалланаяпти. Бу линиялар жаҳон бозорида рақобатлаша оладиган ип тайёрлаш, меҳнат унумдорлигини 5—6 баравар ошириш имконини беради.

«Ўзбеклегпром» ассоциацияси ички ва жаҳон бозорларига мўлжаллаб маҳсулот ишлаб чиқариш учун хорижий фирмалар билан қўшма корхоналар тузиш дастурини амалга оширмоқда. Чунончи, Американинг «Ай-Ти-Ай» фирмаси билан тузилган «Суппер текстиль» қўшма корхона йилига қўшимча 100 минг тонна пахта толасини қайта ишлаб ип ва газмолга айлантириш дастурини ишлаб чиққан. Тошкент ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмасида Италия фирмаси билан 5 минг тонна пахта толасини ипга айлантирадиган ва 5 миллион метр жинси газмолини тайёрлаб, ундан модали кийимлар тикадиган қўшма корхона қуриш масаласи кўриб чиқилаяпти. Шунингдек, Туркия ва АҚШ фирмалари билан пахтани қайта ишлайдиган қўшма корхоналар барпо этиш юзасидан тайёргарлик ишлари олиб борилаяпти.

Биз чамалаб кўрган ҳисоб-китоблар шуни кўрсатаяптики, агар қоракўл тери етиштирилаётган жойнинг ўзида бу хом ашёнинг ҳеч бўлмаса ярмини тайёр маҳсулотга айлантириб берадиган корхона барпо этилса, қўшимча 1 миллион сўмлик маҳсулот олишнинг имкони туғилар экан. Шундай қилиб бу тадбирларни амалга ошириш жумҳурият енгил саноатини янги босқичга кўтариш, айрим турдаги хом ашё ва молларни ташиб келтиришдаги қарамликни бартараф этиш, бозорни халқ истеъмоли моллари билан бисёр қилиш имконини беради.

— Бизда вазирлик ва идораларнинг ҳаддан ташқари кўплиги, штатлар бениҳоя кенгайтириб юборилгани хусусида таҳририятимизга жуда кўп хат-хабарлар келиб туради. Бундай ҳол бюджетга малол келибгина қолмай, иш услубига ҳам монелик қилади. Кўпгина хўжалик бўлинмалари ва бозор тузилмаларининг мустақиллик шароитларида васийлик ва «умумий» бошқарувдан ҳоли бўлишларини тўғри деб биласизми? Бу борада ҳукумат қандай аниқ-равшан тадбирларни амалга оширишни таклиф этади?

— Шуни таъкидламоқчиманки, ҳукумат бошқарув идоралари тизимини, демакки, уларнинг иш юритиш усулларини такомиллаштиришга оид муайян қарорлар қабул қилди. Биринчидан, вазирлик ва идоралар давлат ҳамда давлат-ширкат концернларига айлантирилмоқда. Иқтисодиёт идоралари тузилишини қандай тусда қайта қуриш мумкинлиги кўриб чиқилаяптики, токи уларнинг бурч ва вазифалари бозор иқтисодиёти талабларига жавоб бера олсин.

Иккинчидан жойларда ваколатли ва ижроия-бошқарув идоралари тубдан ўзгартирилди. Жумҳурият вилоятлари, шаҳарлари, районларида аввалги халқ депутатлари кенгашлари ва уларнинг ижроия қўмиталари ўрнига ягона идора — ҳокимлик таъсис этилди. У ўз қўл остидаги ҳудудда давлат, хўжалик ва ижтимоий-маданий тузилмаларга изчил раҳбарлик қилади. Ҳокимлик аппарати ходимлари аввалги маҳаллий советлар аппаратидагига нисбатан 25 фоиз қисқарди.

Биз кутмоқдамизки, корхоналар ҳуқуқининг кенгайтирилгани, вазирликларнинг қўл остиларидаги корхоналарга маъмурий бошқариш ва улар ишига аралашишдан халос этилиши вазирликларнинг марказий аппаратлари ходимлари сонини анча қисқартириш ва улар тузилишини ўзгартириш имконини беради. Ана шунда улар раҳбарлик қилишнинг янгича иқтисодий усулларини жорий этувчи вазифасини ўтайдилар.

Бироқ халқ хўжалигини бошқариш тузилмасини қайта қуриш, концерн ва ассоциацияларни тузиш иқтисодиётни давлат йўли билан тартибга солиб туришдан тўла воз кечиш дегани эмас.

(Давоми 3-бетда).

● **САМАРҚАНДДАГИ** чинни заводи жумҳуриятимиздаги йирик корхоналардан бири. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган чиннилар тақчил моллардан ҳисобланади. Харидорларнинг дидига мос чиннилар тайёрлашда гул солиш цехининг ҳиссаси катта. Бу цехнинг Бахтиёр Азизов бошлиқ бригадасида 22 нафар киши меҳнат қилади. Улар ҳар сменада 12-13 минг дона чиннига гул солишади.

СУРАТЛАРДА: Илғор гул солувчи Дилшода Аҳмедова ва бригада бошлиғи Бахтиёр Азизов иш устида; Самарқанд чиннилари.

Ғ. АЛИЕВ олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАЁСАТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЖАМОАТ БИРЛАШМАЛАРИ ҚОНУНГА ХИЛОФ РАВИШДА МАБЛАҒ БИЛАН ТАЪМИНЛАНИШИНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

1991 йилнинг 15 февралида республикада қабул қилинган жамоат бирлашмалари тўғрисидаги қонун ҳақиқий мустақилликка эришиш, республикада ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарорлаштириш йўлида жамиятни жипслаштиришга умуман ижобий таъсир кўрсатмоқда.

Шу билан бирга кейинги пайтда айрим жамоат бирлашмаларини ана шу бирлашмаларнинг рўйхатдан ўтказилган уставларида кўзда тутилмаган маблағлар ҳисобидан қонунга хилоф равишда маблағ билан таъминлаш ҳоллари қайд этилмоқда.

Юқорида кўрсатилган қонунга амал қилган ҳолда ва унда кўзда тутилган қоидаларни сўзсиз бажариш мақсадларида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раёсати **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги «Ўзбекистон Республикасида жамоат бирлашмалари тўғрисида»ги қонуннинг 1-моддасида кўзда тутилган жамоат бирлашмаларининг уставларини улар ўз фаолиятларини, шу жумладан, ноширлик фаолиятларини, матбаа нашрларини маблағ билан таъминлаш манбалари хусусидаги далолатнома (декларация) тақдим этганларидан кейингина рўйхатдан ўтказсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, прокуратураси, давлат солиқ бош бошқармаси юқорида қайд этиб ўтилган қонунга мувофиқ тарзда рўйхатдан ўтган жамоат бирлашмалари фаолияти маблағ билан таъминланишининг қонунда кўзда тутилган тартиби ва манбалари тўғрисидаги қоидаларига қатъий риоя этсин.

Молия интизоми бузилганлиги ҳоллари аниқланса, уларга нисбатан қонунда белгиланган чоралар, ҳатто материалларни суд идораларига ўтказиш чоралари қўлланилсин.

3. Белгилаб қўйилсинки, сиёсий мақсадларни кўзловчи сиёсий партиялар ва оммавий ҳаракатлар диний ташкилотлардан, шунингдек хорижий давлатлар, ташкилотлар ва фуқаролардан тушаётган маблағлар ҳисобидан ноширлик фаолиятини амалга оширишга ҳамда матбаа нашрини пул билан таъминлашга ҳақли эмаслар.

4. Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари қўмитаси жамоат бирлашмалари тўғрисидаги қонунга тегишли қўшимчалар ва ўзгартишлар киритиш хусусида таклифлар тайёрласин ва уни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдаги сессиясига киритсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши раисининг ўринбосари Б. БУГРОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 3 апрель.

ЕР ЮЗИ БЎЙЛАБ

Одамлар. Воқеалар. Янгиликлар.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● ШУ кунларда Тожикистон Парламентининг навбатдан ташқари сессияси мўлжалланаётган эди. Лекин парламент ҳукумат биноси олдида бир неча кундан бери ана шу Парламентнинг истеъфосини талаб қилаётган намойишчилар тарқалмагунча анжуман чақирмаслиги ҳақида қарор қабул қилди.

Сессия яна кечиктирилади.

● **МАШҲУР ёзувчи Эдуард Лимоновнинг хотини Наталья Медведованн Париж ресторанларидан бирида хушсиз ҳолда топишди, — деб ёзади «Аргументи и факти» газетаси. Наталья ўша ресторанда қўшиқчи бўлиб ишлаган. Унинг юзига бир неча бор тиғ урилган эди. Ҳозир у касалхонада, аниқроғи реанимация бўлимида ётибди.**

Тергов олиб борилмоқда, жиноятчи ушланганича йўқ. Эдуард Лимоновнинг таъкидлашича, у хотинининг сумкасидан Ҳамдўстлик таркибидаги жанубий республикаларнинг бир неча вазирлари чақирув карточкаларини топиб олган. Уларнинг фамилиясини у ҳозир айтмоқчи эмас.

● БЕЛАРУСЬ Давлат университети журналистика факультетида таълимнинг янги икки босқичли тизимиқ жорий этиш мўлжалланмоқда. Биринчи босқичда ўқиш тўрт ярим йил бўлади ва талабалар бакалавр деб аталади. Уларни таҳририятга мухбир сифатида қабул қилиш мумкин. Иккинчи босқичда олти йил ўқитилади. Ўқишни битиргач, улар илмий ходим, шарҳловчи, муҳаррир лавозимларида ишлайдилар.

ХОРИЖДА

● **БМТ Бош котибининг Афғонистондаги шахсий вакили Бенон Севаннинг таъкидлашича, ушбу мамлакатнинг ўтиш даври кенгаши (ҳукумати) 28 апрелда Қобулдаги ҳокимиятни қўлга олиши мумкин. Президент Нажибулло мамлакатдан чиқиб кетади. Айрим манбаларга қараганда, янги маъмурий идора тўла ҳокимиятга эга бўлади ва 45 кун ичида тинчлик ассамблеясини чақиришлари керак.**

● КЕЙИНГИ пайтларда тижорат дўконларида пайдо бўлаётган фаранг коньякларига кўп ҳам кўнгил қўйманг. Бу биринчидан, чўнтагингизга зарар, қолаверса... улар на коньяк, на шампан виноси — оддийгина рангли ичимлик, холос.

«Честное слово» газетасининг ёзишига қараганда, махсус фарангча битик бўлмаса сохта сувдан оғзингизни булғаб юрманг.

● **ҚОЗОҒИСТОН Президенти Нурсултон Назарбоев АҚШ Президенти Ж. Бушнинг таклифига биноан Америка Қўшма Штатларига расмий ташриф буюради. Эришилган аҳдлашувга кўра бу ташриф май ойининг иккинчи ярмига мўлжалланмоқда.**

● ЖАҲОН футболининг ёруғ юлдузи Эдсон Арантис Насименту бутун дунёдаги футбол ишқибозларига Пеле номи билан машҳур. У 1994 йилда бўладиган ялпи сайловда ўз номзодини Бразилия Президенти лавозимига қўйишни ният қилиб турибди, деб хабар қилади ЭФЭ ахборот бошқармаси. Чарм тўп сеҳргари Бразилияда чиқадиган «Фолья ди Сан-паулу» рўзномасининг мухбири билан суҳбатда мамлакатдаги ҳозирги вазият уни шундай қилишга мажбур қилаётганини билдирди.

Пеле шундай нияти борлигини илгари ҳам бир неча бор айтган эди. Мухбирлар билан суҳбатда у ўзини демократик социализм тарафдори деб атаган ва бу гапни «Социалистик мамлакатларда миллий даромад яхшироқ тақсимланади», деб изоҳлаган эди.

(Ахборот агентликлари ва рўзнома хабарлари асосида ижтимоий-сиёсий ҳаёт масалалари бўлими томонидан тайёрланди).

Ўзбекистон—Саудия Арабистони:

МУҲИМ АЛОҚАЛАР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Саудия Арабистонига расмий ташриф буюрди. Бу — Президентнинг шу йил февраль ойида Саудия Арабистони билан дипломатия муносабатлари ўрнатилганидан кейин бу мамлакатга биринчи ташрифидир. Яқинда Саудия Арабистони ташқи ишлар вазири шаҳзода Сауд Ал Файсал Ал Сауд Ўзбекистонга келиб кетган эди.

Тайёрагоҳда Ислом Каримовни подшоҳ Фаҳд ибн Абдил Азиз Ал Сауд кутиб олди.

* * *

Маккада чиқадиган «Аннадва» рўзномаси Ислом Каримовнинг Саудия Арабистонига ташрифини Араб ва Ислом мамлакатлари билан Ўрта Осиё ва Кавказдаги собиқ шўро жумҳуриятлари ўртасидаги муносабатларни қайта қуриш жараёнидаги «табиий ва муваффақиятли қадам» деб атади.

Республика Президенти Ислом Каримов бошчилигидаги Ўзбекистон делегациясининг Саудия Арабистонига ҳозирги расмий ташрифи иккала мамлакат расмий кишилари ўртасида муҳим алоқалар ўрнатишга кўмаклашди, деди мухбирларга Ўзбекистон ташқи ишлар вазири Убайдулла Абдураззоқов. Уч ҳафтадан сўнг Саудия Арабистони Тошкентда ўз элчихонасини очади, истиқболда эса Ўзбекистон ҳам бу мамлакатда ўз дипломатия ваколатхонасига эга бўлади, деб таъкидлади у.

Жиддада Ўзбекистон делегациясини Саудия подшоси Фаҳд қабул қилди. Президент Ислом Каримов билан подшоҳ Фаҳд бир-бирларини қизиқтирадиган масалалар юзасидан фикрлашиб олдилар. Саудия Арабистони радиосининг хабарига қараганда, бўлиб ўтган суҳбат чоғида, жумладан ҳозирги халқаро аҳвол муҳокама қилинган.

Ўзбекистон Республикаси делегацияси Саудиянинг савдо-саноат доиралари намояндалари билан учрашди. Суҳбатлар чоғида иккала мамлакатнинг савдо, иқтисодий ва маданий алоқаларни ривожлантириш ниятлари тўғрисида гап борди. Аниқ келишувлар масалалари икки томонлама муносабатларни йўлга қўйиш ва ривожлантириш жараёнида белгилаб олинади ва ҳал этилади.

12 апрель куни кечқурун делегация Маккага учиб кетди.

Ташриф режасида исломнинг иккинчи муқаддас шаҳри Мадинага бориш назарда тутилган. Бу ерда ҳам саудиялик ишбилармонлар билан учрашувлар бўлади, ана шу учрашувлардан сўнг делегация Тошкентга жўнаб кетади.

Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги

Шошилинч хабар

С-141 САМОЛЁТЛАРИ

Американинг иккита қудратли С-141 самолёти Тошкентда қисқа вақт тўхтаганидан сўнг Наманганга учиб кетди. Бу самолётлар Мингбулоқ нефть кони учун мураккаб технология ускуналари — превенторлар олиб келди.

Илгари хабар қилинганидек, Наманган вилоятида нефть отилиб чиқиши оқибатларини тугатиш штабининг вакиллари Американинг «Стен корнелиус интерпрейтед» фирмасининг вакиллари билан маслаҳатлашганларидан кейин ёпиш усули билангина кучли фаввораны жиловлаш мумкин, деган хулосага келдилар. Шундай қилинди ҳам. Аммо бу мураккаб технология операциясининг дастлабки босқичи эди, холос. Америка фирмалари вакилларининг фикрича, ватанимизда ишлаб чиқарилган превенторлар кучли босимни самарали тўхтатиб туролмайди. Шу сабабли улар кон топилган жойга ўз ускуналарини олиб келишни таклиф қилдилар.

Хўш, превенторнинг ўзи нима? Бу қудуқ оғзини маҳкам қилиб ёпиш учун мўлжалланган бир неча тонналик ускунадир. Ифодали қилиб айтганда, превентор нефть фаввorasининг қимматбаҳо ва экология жиҳатидан хавфсиз бўлмаган хом ашёни ер юзасига чиқариб ташлашига имкон бермайдиган ишончли сақлагичдир. Қолаверса, қудуққа яқин жойдан Сирдарё оқиб ўтади.

Ўзбекистон Миллий ахборот бошқармасининг мухбирига мўътабар манбалардан маълум бўлишича, ускуна 18—20 апрелда монтаж қилина бошлайди. Бу вақтга қадар Наманганга яна бир нечта Америка транспорт самолётлари келади. Улар бу ерга қўшимча ускуна олиб келадилар. Уларни ўзбекистонлик мутахассислар билан «Стен корнелиус интерпрейтед» вакиллари биргаликда ўрнатадилар.

Анчагина ташвиш туғдирган Мингбулоқ конидаги қудратли нефть фаввораси май ойининг бошларига бориб жиловланади, дейиш учун ҳамма асослар мавжуд.

Мингбулоқ,
Наманган вилояти.

(ЎзА мухбири).

ЖУМҲУРИЯТ ВА МИЖОЗ МАНФААТИ—БИРЛАМЧИ

ДЕБ ҲИСОБЛАЙДИ ЎЗБЕКИСТОН ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ МИЛЛИЙ БАНКИ РАҲБАРИЯТИ

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигининг уч мингдан зиёд тижорат банкларидан фақат 85 таси устав маблағига эгаки, бу сармоя 100 миллион сўмдан ошади. Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки — шулардан бири. Унинг бошқаруви раиси Рустам Азимовнинг таъкидлашича, бундай банкнинг туғилиши табиий ҳол бўлиб, у давр тақозоси эди. Яъни мустақил Ўзбекистонга ёш суверен давлатнинг ташқи иқтисодий фаолияти учун хизмат қиладиган банк зарур эди. Миллий банк моҳият жиҳатидан акционерлик-тижорат банкига айланди. Унинг бош вазифаси, Низомда ёзиб қўйилганидек, жумҳуриятда валюта маблағлари ва заҳираларини, маданийлашган валюта бозорини шакллантиришдан иборат.

— Рустам Содиқович, Низомда «валюта» сўзи шу қадар кўп такрорланадики, сизларнинг банкингиз валюта монополисти экан деган тасаввур пайдо бўлади кишида. Ҳақиқатан ҳам шундайми?

— Ноўрин тасаввур. Биз ҳеч кимдан валюта муомаласи билан шуғулланиш ҳуқуқини олиб қўйганимиз йўқ. Аксинча, бизга имтиёзли шарт-шароитлар яратиб бериш таклифига қатъий қарши чиқдик. Чунки рақобатнинг йўқлиги турғунликни вужудга келтиради. Ҳозир Ўзбекистон банклари ўртасида ҳалол рақобат бораяпти, бу эса доимо бир маромда ишлашимизни таъминламоқда. Бироқ шундай муомала жараёнлари ҳам мавжудки, бундай ҳуқуқ фақат бизнинг банкимизга берилган. Буниси энди муассасамизнинг ихтисослашувига боғлиқ.

— Сиз бошқараётган банкни собиқ СССР Ташқи иқтисодий банки (ТИБ)нинг вориси дейиш мумкинми?

— Йўқ. Тўғри, собиқ Иттифоқ жумҳуриятларининг айримларида Ташқи иқтисодий миллий банклар айнан ТИБ негизида ташкил этилган. Биз эса бошқа йўлдан бордик. Шахсан мен ёмон мероснинг боридан йўғи яхши, деб ҳисоблайман. Ўзбекистоннинг миллий банки хусусида шуни айтиш мумкинки, у нафақат янги, балки тамомила мустақилдир. Унинг 16 та муассиси — йирик корхоналар, концернлар, завод ва бирлашмалар жумҳуриятимиз иқтисодиётининг устунлари ҳисобланади.

— Гапингизнинг мазмунидан англашилаяптики, сиз ўз муассисларингиз ҳақида жуда яхши фикрдасиз. Улар орасида Молия вазирлиги воситачилигида жумҳурият ҳукумати ҳам борлиги айниқса эътиборга лойиқ. Айтинг-чи, у сизларнинг насия ва маблағ сарфлаш сиёсатингизга таъсир ўтказишга қай даражада қодир?

— Нимага шама қилаётганингизни тушундим. Аммо ҳукумат юқорида қайд этилган муассисларимизнинг бири, холос. Банкда эса жамики қарорларни сотиб олинган акцияларга мутаносиб ҳолда Кенгашнинг ўзи қабул қилади. Ҳукумат эса валюта ва сўм билан ҳисобланадиган омонатигагина хўжайинлик қилиши мумкин. Биз собиқ СССР Ташқи иқтисодий банкига ўхшаб ҳар қанақа мажбуриятга ўйламай-нетмай имзо чекавермаймиз. Тижорат банкларининг ҳаммаси, аввало, ўз акциячилари манфаатларини кўзлайди. Айни чоғда банк билан ҳукумат ўртасида ўзаро ҳурмат ва ҳамжиҳатлик мавжуд.

— Демак, миллий банк гўё ҳукуматнинг «ҳамён банки» деган миш-мишлар асоссиз. Шундай экан, айтинг-чи, сизларнинг кредитларингизга кимлар умид боғлашлари мумкин?

— Беистисно ҳамма мижозларимиз. Лекин шуни унутмаслик керакки, бизнинг мутахассисларимиз лойиҳанинг техник-иқтисодий асосланганлигини ҳисоб-китоб қилгач, ундан ортиқ жиҳатларни таҳлил этиб, сарфланган маблағ беҳуда кетмаслиги, фойда ва акциядан кутилган тушумлар тушишига қатъий ишонч ҳосил қилганларидан сўнггина қарз бериш масаласи кўриб чиқилади.

— Саволим қўполроқ бўлса, маъзур тутасиз. Бироқ бир нарса аён: ишбилармонлар ўртасида «Банкдан қарз олиш чоғида кимгадир пора бериш керак» деган гап оралаб юрибди. Банкда бундай ҳол бўлмаслигига имонингиз комилми?

— Биз учун рад этишдан кўра қарз бериш фойдали. Шу боис ҳамиша мижоз қидирамиз. Тижорат банкининг мазмуну моҳияти шунда.

— Корхоналар, ишлаб чиқариш бўлинмаларининг раҳбарлари билан суҳбатлашиб туришга тўғри келади. Банк ҳақида гап очилса, улардан кўпчилигининг кайфияти бузилади. Сабаби — сансалорлик, қоғозбозлик, банк жараёнларини амалга оширишдаги тўрачилик, хизматчиларнинг асаббузарликларию қўполликлари...

— Афсуски, бундай тушунча банк билан мижоз ўртасида илгари мавжуд бўлган нохуш муносабатларнинг давомийлиги туфайли ҳосил бўлмоқда. Бироқ энди вазият ўзгармоқда. Кучли рақобат бораяпти. Бизнинг нуқтаи назаримиз шундай: мижоз — биз учун худо! Мижозларнинг талаб-эҳтиёжларини қондириш мақсадида ҳатто қарз бериш тартибларини анча соддалаштирдик. Жумҳурият қонунларига хилоф бўлмаган тарзда, албатта. Шундай қоида мавжуд: агар мижознинг банкдан кўнгли тўқ бўлса, бу ҳақда ўйлаб, бошини қотириб юрмайди. Биз шунга эришишга ҳаракат қилаяпмиз. Яъни у биз ҳақимизда ўйламасин, аммо банк ўзига тегишли муаммоларни ҳар доим тез фурсатда ҳал этишидан хотиржам бўлсин.

Банк яхши ишлашининг асосий шарти шуки, уни компьютерлаштириш зарур. Ҳозир биз ана шу масала устида ишламоқдамиз. Дунёга машҳур «Вэнг» фирмаси билан битим тузилди. Бизни «Свифт» тизимига қўшиш хусусида буюртма бердик. Бу корхонанинг нархи баланд. Айни паллада биттадан ортиқ бундай тизимга улуш тўлашга жумҳуриятимизнинг қурби етмайди. Собиқ СССРда ҳам фақат иккитагина банк «Свифт»га киритилган эди.

Ушбу тизим кўплаб банк жараёнларини саноқли дақиқаларда бажариш имконини беради. Шу билан бирга у юксак масъулият ҳам юклайди. Чунки маълум шартларга амал қилинмаса, катта миқдорда жарима тўлашга тўғри келади. Қатор банклар айнан шу нарсадан чўчишади. Демак, баъзи тўловларни тўлашни унутиш у ёқда турсин, ҳатто уни жўнатиш нафақат бирор соатга, балки бирор дақиқага ҳам кечиктирилмайди.

— Сиз таърифлаётган режалар мақбул. Аммо ҳар қандай ишни одамлар бажаради. Сизларда иш маромини, талаб даражасидаги хизмат савиясини уддалай оладиган мутахассислар етарлими?

— Бу саволингизга савол билан жавоб бермоқчиман: бошқа иложимиз борми? Профессионализм етарли эмас, албатта. Кадрларни шунга тайёрлаяпмиз. Бошқа мамлакатларнинг банк ишлари бўйича мутахассислари иштирокида машғулотлар ўтказилмоқда. Одамларимизни хорижга иш ўрганишга жўнатаётирмиз. Яқин кунларда 4 киши Швейцарияга, 7 киши Туркияга, 3 киши Голландияга жўнаб кетади. Менинг ўзим ўтган йилнинг ёзида Американинг йирик банкларида тажриба орттирдим. Ишонтириб айтаманки, жаҳоннинг биринчи тоифа банклари иши билан танишув тафаккурнинг эски қолипларини синдиради.

— Сизларнинг банкингиз кўпгина чет эл банкларида корреспондентлик ҳисобини очди. Бу жамоаға ва мижозларингизга нима бераяпти?

— Ҳозир жаҳоннинг йирик банкларида 40 тадан зиёд ана шундай ҳисобимиз мавжуд. Самарами? Айтайлик, сиз Фарангистондан тегишли ускуналар сотиб олмоқчисиз. Илгари бошқа банклар орқали ҳужжатларни тўғрилашга ойлаб вақт кетарди. Бугун бу юмуш жўнлаштирилди. Хорижий мижозларимиз ҳам энди ўз мамлакатларида туриб барча зарур тўловларни тўлай оладилар.

— Хорижий топармонлар тез-тез меҳмон бўлиб туришадими?

— Албатта. Чет эл корчалонлари билан деярли ҳар куни учрашамиз. Хусусан, фаранглар ҳамкорлигида маблағ сарфлашга оид қизиқарли лойиҳани муҳокама қилдик. «Банк оф Токио» вакиллари эса бизга маслаҳатчи бўлишга рози бўлдилар. Биз ҳар бир мулоқот асносида албатта шартнома тузишга интилибгина қолмасдан, шахсий алоқалар ўрнатмоқдамиз. Хуллас, ишларни қадам-бақадам ривожлантириб бораяпмиз.

— Вилоятларда миллий банкнинг бўлимлари очиладими?

— Бу масалани яқин кунларда амалга оширишни режалаштирганмиз. Вилоятларнинг раҳбарлари билан келишиб олдик. Филиаллар биринчи навбатда Самарқанд, Бухоро, Нукус, Фарғона, Қарши ва Термизда ташкил этилади. Улар шунинг учун ҳам кераки, нафақат Тошкент, балки бошқа вилоятлар ҳам катта экспорт-импорт имкониятига эга. Кейинчалик биз ўз бўлимларимизга халқаро ҳисоб-китобни бевосита олиб бориш ҳуқуқини берамиз. Бир-бир ярим йил мобайнида ана шу даражага эришамиз.

— Ҳар ким, қайси мамлакатнинг фуқароси бўлишидан қатъий назар, сизларнинг банкингизда ўзининг валюта ҳисобини оча оладими?

— Албатта. Бунинг устига ҳеч қандай чеклашларсиз. Ҳеч кимга ўз валютасини банкка қўйишига ҳалал бермаслик керак, деб ҳисоблаймиз. Ўзбекистонда бундай тадбир қонуний ҳисобланади. Чунки ўтган йили жумҳурият Президенти И. Каримовнинг «Валюта нақдиналарини эркин муомалага киритиш тўғрисида»ги фармони эълон қилинган. Менимча, мазкур ҳужжат МДҲдаги бирорта мамлакатда йўқ.

— Агар бирор кишига сўмни валютага ёки, аксинча, валютани сўмга алмаштириш керак бўлса, сизлар ёрдам берасизларми?

— Биринчи навбатда ўз мижозларимизга, дарвоқе, имтиёзли тарзда кўмаклашишга тайёрмиз. Омонатчиларимиз учун ҳам хизматга шаймиз. Агар кимдадир катта валюта жамғармаси бўлмаса-ю, чет эл ускуналарига муҳтожлик сезса, биз уни сотиб олиб, ижарага беришимиз мумкин. Шарт шуки, кейинчалик ана шу жиҳозни албатта ўзи харид қилиши лозим.

— Корхоналар раҳбарларининг таъкидлашларича, ҳозир валюта ишлаб топиш бефойда. Чунки уни давлат барибир солиқ тарзида олиб қўяди. Шунинг учун шериклар билан мол айирбошлаш усулини йўлга қўйиш ишончлироқ. Банк эса бундай ўзаро алоқаларга аралашмайди. Сиз бунга қандай қарайсиз?

— Ҳукуматни ҳам тушунмоқ керак: катта миқдордаги солиқ солишнинг боиси бюджетдаги камомад даражасининг юқорилигида. Очарчилик бўлишига йўл қўймаслик учун республика ҳар йили беш миллион тонна ғалла сотиб олиши керак. Шакар-қанд, ёғ ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари таъминотида ҳам аҳвол шундай. Устига устак, кўпгина корхоналар ташқаридан келтириладиган хом ашёга бевосита боғланиб қолганлар. Уни эса фақат валютага харид қилиш лозим. Акс ҳолда иш тўхтаб қолади. Аммо корхоналар раҳбарларининг эътирозларида ҳам жон борлигини таъкидлаш жоиз. Ростмана маданийлашган иқтисодий амалиётнинг далолат беришича, солиқ миқдори 35 фоиздан ошмаслиги керак. Тўғри, гуркираб ривожланиш даврида бу кўрсаткич 40—42 фоизгача кўтарилиши мумкин. Бироқ бундан юқори бўлмаслиги шарт. Дарвоқе, яқин-яқинларгача корхоналар ўзлари ишлаб топган валютанинг бор-йўғи 12 фоизини олардилар, холос.

Маълум муддат мобайнида бундай солиқ сиёсати танглиқдан чиқишнинг ягона иложидир балки. Аммо ана шу оралиқ вақт чўзилиб кетса, нотўғри бўлур эди. Ишбилармонларимиз экспортга таянишлари керак. Бу ҳол ишлаб чиқаришни даврга мослаштиришга, янги технологияларни ўзлаштиришга мажбур қилади. Бизнинг банкимиз айни шу мақсадда уларни қўллаб-қувватлайди.

— Айтинг-чи, банкингизнинг инқирозга учраши мумкинлиги ҳақиқатга қанчалик яқин?

— Бу фикр, эҳтимол, фақат назарий жиҳатдан тўғридир. Агар банк бошқаруви, унинг ходимлари чиндан ҳам нотўғри, хато йўл тутсалар, шундай воқеа рўй бериши мумкин. Амалда банк — рентабелли соҳа. Шу боис инқирозга учрашига ишонмайман. Иш бошлаган дастлабки ойлардаёқ салмоқли фойда олдик.

— Бордию назарий тахмин чинга айланса, омонатчилар қанчалик зарар кўрадилар?

— Унинг миқдори инқирознинг, пул қадрсизланишининг даражасига боғлиқ. Пайчиларимиз бундан қўрқмасалар ҳам бўлади. «Ипак йўли» инновация-тижорат банки бошқарувининг раиси бўлиб ишлаган кезларимда бир йилда битта ўрнига 10 та устав маблағи тўплагандик. Унинг обороти миллионлаб сўмга кўтарилди. Муддао шуки, бой иш тажрибасига эга бўла туриб, йирик хорижий банклар аъмолларини чуқур ўзлаштирганимиз ҳолда биз нима учун ёмон ишлашимиз керак?!

— Суҳбатингиз учун ташаккур.

Суҳбатдош: Лола ИКРОМОВА.

Акс-садо

ИШ МАРОМИНИ ЎЗГАРТИРИШ ЗАРУР

Мен журналист Абдукарим Раҳимбердининг «Ҳам давлат, ҳам шахс манфаатдор» сарлавҳали мақоласини («Халқ сўзи», 30 январь) қизиқиш билан ўқиб чиқдим. Унда одамларнинг тили учида турган, уларни ўйлантираётган ғоят муҳим муаммо қаламга олинган. Ҳақиқатан, жамиятимизда хизмат кўрсатиш тармоқлари яхши ишламаганлиги туфайли меҳнат интизомининг бузилиши ҳоллари кўп учрайди. Бунга кўпроқ хизмат тармоқлари ишининг такомиллаштирилмаганлиги сабаб бўлаяпти. Кишиларнинг самарали меҳнат қилишлари учун зарур шарт-шароитлар яратиб берилиши керак. Шундан кейингина улардан иш талаб қилинса бошқа гап.

Хизмат кўрсатиш тармоқларининг иши халқнинг тирикчилик маромини белгилайди. Унинг фаолияти қанчалик тўғри йўлга қўйилса, жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишига шунчалик таъсир кўрсатади.

Ўзингиз ўйлаб кўринг: ишчиларнинг ҳам, ширкатлару умумий овқатланиш, маиший хизмат аталмиш давлат корхоналарининг ҳам иш вақти бир хил вақтда белгиланган бўлса, одамлар қачон рўзғорга зарур нарсаларни харид қиладилар ёки бошқа юмушларни қай вақт бажарадилар? Албатта, улар иш вақтида рўзғор халтасини кўтариб, дўкона-дўкон кезишга, маиший хизмат корхоналарининг эшигида сарғайиб ўтиришга мажбур. Мақола муаллифининг гапида жон бор. Барча савдо, маиший хизмат корхоналари, уй-жой бошқармалари, суғуртаю омонат кассалари каби тармоқлар иш маромини чет эллардаги каби меҳнаткашларнинг ишдан бўш вақтларида ишлайдиган қилиб ўзгартириш керак. Бу фикрни юз чандон қўллаб-қувватлайман. Чунки бундан халқ ҳам, жамият ҳам манфаатдор бўлади.

Бундан ташқари, халққа маиший хизмат кўрсатиш ходимларининг масъулиятини ошириш ва иш сифатини яхшилаш чораларини кўриш керак. Баъзан буюртма бериб, кийим ёки пойабзал битгунча ойлаб кутасиз. Сартарошхоналардаги навбат кутишдан кишининг юраги безиллайди. Менимча, барча хизмат кўрсатиш турларига хизмат ҳақи кассага тушурилиши керак. Барча ҳолларда навбат кутаётганларга номерли чек ёзиб берилса, фойдадан холи бўлмасди.

Кинотеатрлар ишини яхшилаш лозим. Санъатнинг ёшлар учун катта тарбиявий аҳамиятини назарда тутиб, театр ва кинофильмларга кириш учун билет ҳақи 25—50 фоизга камайтирилса яхши бўларди. Шунда кинотеатрларимиз янада гавжумлашарди.

Радио, телевизор, соатсозлик, пойабзал, музика асбоблари тузатиш каби устахоналарда буюртмани бажариш муддати аниқ кўрсатилиши, агар устахона айби билан муддат кечикса, айбдор шахс ҳисобидан жарима ундириб олиниши керак. Шу ҳисобдан эса буюртма баҳосини камайтириш мумкин бўлади.

1992 йил 1 январдан бошлаб оборот солиғи ўрнига қўшилган қийматдан олинадиган солиқ жорий қилинди. Фикримча, солиқ идораларининг ходимлари ўзларига берилган янги ҳуқуқлардан фойдаланиб, хизмат кўрсатувчи корхоналар, устахоналар ва транспорт ташкилотлари ишини назорат қилишни кучайтиришлари лозим. Бунинг таъсирида фуқароларга хизмат кўрсатиш сифатини янада яхшилаш мумкин.

Ҳикмат СОБИРОВ,
профессор, республикада хизмат кўрсатган иқтисодчи.

ТУРКИЯЛИК БИРОДАРЛАРГА РАҲМАТ!

БОЗОР иқтисодиётининг темир искажаси биринчи навбатда меҳнат ва уруш фахрийлари, ногиронлар сингари аҳолининг ижтимоий ҳимояланмаган қатламига чанг солди. Бозордаги нарх-наво чаёндек чақади. Пештахталар бўм-бўш. Одамларда эртанги кунга умид ва ишонч билан қарашдан кўра ташвиш ва хавотир кўпроқ. Шундай кунда туркияликлар юборган инсонпарварлик ёрдами туманли кунда ярқ этиб, оз бўлса ҳам кишилар қалбида умид уйғотди.

Турк оғаларимизнинг мурувватидан фарғоналиклар ҳам баҳраманд бўлишмоқда. Рўзаи рамазон кунлари Фарғонага 54 тонна ун, 41,5 тонна шакар, 10 тонна макарон, маргарин, гуруч, қуритилган сут, ёғ ортилган машиналар кириб келди. Вилоят ҳокими маҳкамаси ҳузурида тузилган хайрия ёрдамини тақсимлаш гуруҳи туну кун ишлади. Мурувват маҳсулотлари ўша куниёқ вилоятнинг 5 та шаҳар ва 15 та районига етказиб берилди.

Хайрияни тақсимлаш ишлари тезкорлик билан амалга оширилди. Тошлоқ районида ёлғиз ва боқувчисиз 180 бева-бечорага 10 кг дан ун, 2 кг дан шакар, 1 кг дан макарон тарқатилганди. Шунингдек, туғма ногирон, ёрдамга муҳтож 480 кишига ҳам 2 кг дан шакар улашилди. Хайрия ёрдамини қабул қилиб олган Бирлик қишлоғилик 90 яшар онахон Нуринисо Акбарова, ахшоқлик Зубайда Ҳусниддинова, тошлоқлик Турдиали Каримов, Нозия Галиаҳмедова турк қардошларимизга энг қийин дамларда ёрдам қўлини чўзганликлари учун миннатдорчилик изҳор этдилар. Хайриянинг бир қисми Рамазон ҳайити арафасида маросими бор ночорларга тарқатилди.

Вилоятга Туркиядан ёрдам келиши давом этаяпти. Энди навбатдаги эҳсонлар етимхоналар, руҳий касалликлар шифохоналари, қариялар, болалар уйларига берилади. Шунингдек сут ва гўшт маҳсулотлари, консерваларнинг бир қисмини камқонли ёлғиз аёллар, 2 ёшгача бўлган гўдакларга навбат билан тарқатиш тўғрисидаги таклифни аҳоли маъқуллади. Шу мақсадларга ажратилган 72 тонна қуритилган сут ва гўшт маҳсулотлари ҳам эгаларига етказилади.

Н. СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

● ҚАРШИ районининг Ф. Энгельс номли давлат хўжалигида хотин-қизлар кенгашининг олиб бораётган ишлари яққол кўзга ташланмоқда. Улар кўпгина жамоаларда бўлиб, хотин-қизлар билан бамаслаҳат иш юритмоқдалар. Оғирларини енгиллатишга, муаммоларни бартараф этишга кўмаклашмоқдалар. Шундай бўлса-да, хўжаликдаги 4 мингдан ортиқ хотин-қизларнинг ҳар бири билан алоҳида мулоқот уюштиришнинг имкони йўқлигига ишонч ҳосил қилишди. Ишларни янада яхшилаш мақсадида узоқ ўйланиб, турли тадбир ва машғулотларни ўтказиб, турфа фикрлардан хулоса чиқаришга асосий эътиборни қарата бошлашди.

СУРАТДА: Хўжаликнинг хотин-қизлар Кенгаши раиси Бўритош Эргашева (чапдан иккинчи) кенгаш аъзолари (чапдан ўнгга) Саломат Хидирова, Зарифа Обидова ва Ҳидоят Ҳақбердиевалар билан янги режалар хусусида фикрлашмоқда.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат.

Ўзбекистон—Хитой:

ЎЗАРО АЛОҚАЛАР РИВОЖЛАНМОҚДА

Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик Фанлар академиясининг Ўрта Осиё қишлоқ хўжалигини механизациялаш илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси билан қўшни Хитой Халқ Республикаси Шинжон-Уйғур мухтор районининг Қишлоқ хўжалик Фанлар академияси, шунингдек унинг қишлоқ хўжалигини механизациялаш илмгоҳи ўртасидаги алоқалар тобора мустаҳкамланмоқда. Шу кунларда шинжонлик бир гуруҳ мутахассис-олимлар Ўрта Осиё қишлоқ хўжалигини механизациялаш илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг фаолияти, илмий ва амалий ишлари билан танишмоқдалар. Шинжон-Уйғур мухтор райони мазкур академияси илмий ишларни қишлоқ хўжалигига жорий этиш бўлимининг мудири Илҳом Собиров делегацияга бошчилик қилмоқда.

Меҳмонлар Чиноз районидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалигида пленка остида чигит экиш усули билан танишдилар, ҳамда уни амалга оширувчи қурилмаларни кўздан кечирдилар. Пахта териш машиналари, чанглатгич-пуркагичлар ва бошқа қурилмалар уларда катта таассурот қолдирди.

Шинжонлик дўстларимиз сафар давомида бошқа илмий муассасаларда ҳам бўладилар, Тошкент трактор заводи, Тошкент қишлоқ хўжалик машиналари, Ўзбекистон қишлоқ хўжалик машиналари ишлаб чиқариш бирлашмаларига бориб, мазкур корхоналар ишчи ва хизматчиларининг иш ҳамда турмуш шароити билан танишадилар, тайёрланаётган маҳсулотни кўздан кечирадилар.

Икки илмгоҳ ўртасида тузилган шартномага кўра ўзбек олимлари яқинда Шинжон-Уйғур мухтор районига борадилар. Сафар чоғида Шимолий Хитой шароитида пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик экинларини етиштириш технологиясини, механизация воситаларини, жажжи тракторлардан фойдаланишни ўрганадилар.

(ЎзА).

• Депутатлик ҳаловат эмас •

ОМОН БЎЛСА ЙИГИТ БОШИ...

Унинг оёғидан ўт чақнайдими-ей, сира тиним билмайди. Минг бир ташвиш ортидан чопгани-чопган. Ўндан зиёд тузилманинг аъзоси. Йўқ, расмиятчилик учун эмас. Турар жой тақсимотида ҳам, атамалар кенгаши йиғилишида, томорқа улашишда ҳам, албатта, қатнашади. Ўзгалар алдови домига тушган, собиқ «афғончи»лар манфаатини ҳимоя қилади.

Ҳали-ҳали эсимда. Ўшанда Раҳимжон куйиб-пишиб хонага кириб келганди.

— Биласизларми, шаҳарда қанча тўрачалар бор?

— Улар ҳузур-ҳаловатини ўйлаб ўзгаларни оёқ учида кўрсатишади, — сўзида давом этди у. — Бу ёқда ногирон, ёрдамга муҳтожларнинг азоб чекиши бир пул. Маълум бўлишича, навбатда туриб уй ололмаган «афғончи»лар шаҳардаги кўп қаватли уйларда кузатув ўтказишган. Қарангки, жуда кўп хонадонларда уй эгалари яшамас экан. Ўринларига кимнидир ижарага қўйган ёки кўнгилхушлик учунгина келишар экан, холос, бу ерга. Фақатгина кўп қаватли уйлардан иккитасида 30 дан ортиқ шундай хонадон борлиги аниқланди.

— Алам қиладими, йўқми?

Раҳимжон вакиллар билан ҳужжатларни йиғиб шаҳар ижроқўмига борди. Афсус, уларнинг яна қўли калталик қилиб қолди. Қонунларнинг бемазалигини кўринг-ки, уй эгаси чироқ пули, тўловни ўз вақтида ҳисоблашиб турса, уйни ундан ҳеч ким тортиб ололмас экан.

Орадан бир неча кун ўтди. Уни бир гуруҳ дўстлари билан арра-теша кўтариб йўлга тушаётганда учратдик.

— Қўлни қовуштириб тураверсак бўлмайди чоғи, — деди у бироз ўйчан. — Афғонистонда ҳалок бўлган дўстимиз оиласи томини ёпиб бермоқчимиз.

Ўша кезлар сайлов олди дамлари эди. Кейин номзодлар орасидан саралаш бошланди. Тўғриси, вилоят советига депутатликда унинг қўли баланд келишига кўпам ишонмагандик. Ахир ишбилармонлар, бели бақувватлар турганда унга йўл бўлсин. Унда на амал бор, на сармоя. Бор-йўғи шаҳар «афғончи» жангчилар кенгашининг раиси, лекин юрагида дард бор. Қолаверса, унинг иродаси, чидами, тантилиги қойил қолгудек.

Тақдирнинг бешафқатлигини қаранг, у бобомиз, ҳазрат Алишер Навоий туғилган юрт—Ҳиротга қўлда қурол билан бораман деб ўйламаганди. Афсуслар бўлсинки, у зиёратга эмас, қирғинбарот тузоғига тушди. Шу боис ҳам хизмат жойини дўстлари, ота-онасига билдирмади. Афғонда эканлигини яширди. Бир ярим йилга яқин уйига мактуб ёзди-ю, хат олмади. Чидади. Шундай қилмаса бўлмасди ҳам. Энг аввало ғурур, қолаверса уруш азобини кўрган дадаси, сочларига оқ оралаган онасининг дили вайрон бўлишини истамади. Ҳайҳот адашган экан. Орадан кўп ўтмай унинг ортидан укаси Раҳматжон ҳам жаҳаннам қаърига етиб борди. Жигарбанди билан ўқлар ёмғири остида кўришди. Адолатсизлик шу қадар бўлар-да. Фарзандининг ширин жонини ўйлаган қайсидир амалдор, бойвачча уларни ажал билан рўбарў қилди. Хайриятки, улар Афғондан эсон-омон қайтишди. Лекин ерга урса осмонга сапчийдиган, қарчиғайдай йигитларимиз ўрнига озмунча темир тобутлар келдими?

Раҳимжон ноибликка сайлангач, энг аввало марҳум дўстларининг руҳини шод қилишга киришди. Ахир қуролдош дўстлар қадрини қон кечганлар билади. Андижон шаҳар «Бўстон» сайлов мавзеидаги марҳум Абдуносир Мамарасулов, Бобур Жаҳонов номини абадийлаштириш учун ўзгача йўл тутди. Кенгаш аъзоларини йиғиб маслаҳат солди:

— Ўзгалар қош-қовоғига қарамаслик учун нима қилиш керак?

Кимдир ундай, кимдир бундай деди. Лекин уларнинг сўзи бир жойдан чиқди. «Хайрия шанбалиги ўтказиш лозим».

Халқимиз танти. Ўзи оч, юпун бўлса ҳам савоб ишга бош қўшади. Хайриядан қўл тортмайди. Кўнгиллилар саъй-ҳаракати туфайли оз эмас, 53 минг сўмдан зиёдроқ пул йиғилди. Гапнинг очиғи ҳозир бировдан қурилиш учун катта маблағ сўрайдиган пайт эмас. Лекин томчидан дарё бўлиши ҳам бор гап.

Ташаббускорлар энг аввало марҳумлар тарбия топган мактабга уларнинг номини беришди. Қолаверса, билим масканида баҳодирлар бюсти ўрнатилган ёдгорлик тикладилар. Шу билан иш битдими, дерсиз? Йўқ. Марҳум йигитларни тарбиялаб вояга етказган, кўмакка муҳтож Абдусалом ота Мамарасулов, Хоназимхон ая Жаҳоновага 2—3 хонали уй ажратилди. Фақат шугина эмас, ҳудуддаги 4 нафар «афғончи» йигит ҳам уй-жойли бўлди.

Яқинда ғалати воқеа юз берди. Депутат югур-югур билан янги қурилаётган тўрт қаватли уйдан «афғончилар»га 15 та хонадон ундирди. Кейин нима бўлди денг? Оёғининг тагидан нарини кўра билмайдиганлардан бир гуруҳи хоналарни эгаллаб олишди. Куласизми, куясизми. Ахир уларнинг бири ногирон, яна бошқаси ҳассага суяниб қолган бўлса. Одамнинг юраги шу қадар тош бўладими? Инсофсизлик ҳам эви биланда. Энди судлашишга тўғри келяпти. Жанжаллашиш, асаб бузишлардан улар юрак олдириб қўйишган.

Кўнгил дегани нозик бўлади. Бир оғиз ширин сўз ҳар қандай мукофотдан афзал. Депутат байрам, шодиёна кунларда албатта Афғонистонда халок бўлганлар оиласига боради. Уларга совғалар улашади.

— Энг ёмони, — таъкидлайди у, — адолатсиз уруш ўз асоратини кўрсатяпти. — Ҳар йили кимдандир жудо бўляпмиз, 4—5 нафар йигит оғир ногиронлар тоифасига ўтяпти.

Шундан ҳам депутатнинг юраги дилгир. Боз устига «Меҳр-шафқат «ҳиёбони»да хотира комплекси тиклаш ташвиши унга ором бермайди. Масаланинг иккинчи томони «Бўстон»да ободончилик ишларини амалга ошириш. Янги даҳада йўлларга асфальт ётқизиш, дам олиш масканлари, ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказишга мўлжалланган ўйингоҳларни бунёд этиш учун турли маҳкамаларга чопиши зарур.

— Қутлуғ ишлар учун бош қўшиш кўнгилга ором беради, — сўзлайди депутат. — Аммо дили вайронлар дардини тинглаш, унга шерик бўлишдан оғири йўқ. Зил-замбилдай юк тоғ бўлиб елкангиздан эзаверади.

Раҳимжон Усмонов ўз тенгдошларига нисбатан бироз мулоҳазалироқ, етти ўлчаб бир кесадиган йигит. Қолаверса, Афғонистон жароҳатлари уни бир неча ёшга улғайтириб қўйди. Аммо қалбида шижоат. Эзгу ишлар учун тиним билмайди. Ахир унга «афғон»нинг жангу жадалларидан омон чиққанлар бежиз ишонч билдиришмаган.

Фозилжон ШОДМОНАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҲОЖАТБАРОР ЖАМИЯТ

Навоий шаҳрида «Халқ концерни» деб номланган акционерлик жамияти ишлай бошлади. Концернинг дастлабки фонди тўрт юз миллион сўмдан иборат. Бу инвестиция компанияси фермерлик тармоғидаги кичик корхоналарни маблағ билан таъминлайди. Акционерлик жамиятида халқ истеъмоли моллари ҳам ишлаб чиқарилади. Аҳолига пулли хизмат кўрсатилади, янги технология асослари ишлаб чиқилиб, корхоналарда жорий этилади.

ИСТИҚБОЛГА ИШОНЧ БИЛАН ҚАРАМОҚДАМИЗ

(Боши 1-бетда).

Бундай тартиб аввалгидек, вазирлик тузилмалари орқали эмас, энди маҳсулотга буюртма бериш, давлат эҳтиёжлари учун ишлаш, солиқ, кредит сиёсати, нарх-навони белгилаш омиллари, яъни кўпроқ иқтисодий усуллар асосида амалга оширилади.

— Бизда хорижий мамлакатлар билан иқтисодий битимлар тузишга, алоҳида чет эл фирмалари ва корпорациялари билан амалий алоқаларни йўлга қўйишга қизғин киришилди. Бу ишларда илмий-техник ечимлару технологияга, кейинчалик қимматроқ нархларда пуллаш мумкин бўлган тайёр маҳсулотларга эмас, балки жумҳуриятнинг хом ашё соҳасидаги имкониятларига кўпроқ суянилаётгандек туюлмайдими Сизга?

— Тўғри, Ўзбекитон жумҳурияти мустақилликка эришгандан сўнг ҳукуматлараро тарзда иқтисодий шартномалар тузишни кучайтирди. Жумладан, Ҳиндистон, Туркия, Венгрия билан ҳукуматлараро битим имзоланди. Хитой Халқ жумҳурияти билан иқтисодий битим тузилди. Чехо-Словакия ва Польша билан ҳукуматлараро битим лойиҳаси тасдиқланди.

Ташқи иқтисодий алоқа вазирлиги, қўшма корхоналар ва хориж билан иқтисодий алоқа қилувчи субъектлар фаолиятларини кенгайтирмоқдалар. Хорижий фирма, компания ва банклар билан тижорат алоқалари йўлга қўйилмоқда. Ҳозиргача 211 қўшма корхона очилди.

Бир қарашда ҳамма иш гўё силлиқ бораётгандай. Агар қўшма корхоналарнинг низомий фаолиятлари таҳлил этилса, илмий асосдаги ишлаб чиқариш салмоқли ўринни эгаллаётгани маълум бўлади. Бироқ бу корхоналарнинг маҳсулотлари асосан ички бозорга чиқарилади ёки МДҲ чегарасида фойдаланилади. Фақат айрим мол ва маҳсулотларгина бундан мустасно.

Ҳозир хорижга чиқарилаётган моллар орасида машинасозлик ва кимё мажмуасига тегишли тайёр маҳсулотлар кўпаймоқда. Бу — тўғри йўл, гарчи қайта қуриш жараёни бир неча йилга чўзилса ҳам.

Шуни қўшимча қилмоқчиманки, бизга жумҳуриятда етиштирилаётган хом ашё ҳисобига гаров ёки қарзни қайтариш шарти билан 10 йил ва ундан ҳам ортиқ муддатга кўплаб ҳар турли кредитларни таклиф этмоқдалар. Табиийки, бундай шартлар бизга тўғри келмайди. Бинобарин, аста-секин тайёр маҳсулот сотишга ўтиш, қарзларни қурилаётган объектлар маҳсулоти ҳисобидан қайтариш, чет эл кредитларининг хом ашё ресурслари устидан гаровини рад этиш, четдан келтириладиган маҳсулотлар ўрнини ўзимизда ишлаб чиқариб тўлдириш сиёсати олиб бориш жумҳуриятимиз иқтисодий мустақиллигинигина эмас, балки унинг иқтисодий хавфсизлигини ҳам таъминлайди.

Саволнинг иккинчи қисмига келсак, шуни айтмоқчиманки, илмий техник ечимларни, янги технологияларни кенг кўламда жорий этиш бизнинг иқтисодиёт соҳасидаги сиёсатимизнинг истиқбол йўналишларидан бири ҳисобланади. Афсуски, бу соҳада анча орқадамиз. Бизнинг қолоқлигимиз илмий ечимлар соҳасида эмас, кўпроқ шу ечимлардан халқ хўжалигида фойдалана билмаслигимизда намоён бўлмоқда. Бу ишда бир нечта истиқболли йўналишларни санаш мумкин. Техника соҳасида жуда зарур бўлган юксак даражада қотишма олиш, доривор ва биологик фаол моддаларни ажратиш ва ҳосил қилиш, ген-муҳандислик усуллари, пахтанинг ва бошқа экинларнинг янги навларини яратиш шулар сирасидандир.

Шу билан бирга, ўйлаймизки, техника ва қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг қатор йўналишларида лицензия ва ноу-хау харид қилиш мақсадга мувофиқдир. Негаки, технология соҳасида шу қадар орқадамизки, бир қатор давлатларга етиб олишга ўз кучимиз билан уринишимиз беҳудадир.

— Жумҳуриятнинг мустақиллиги жамиятнинг ақл-заковат бобидаги куч-имкониятларига кўп жиҳатдан боғлиқ бўлиши ҳаммага маълум. Бу куч ва имконият эса ўз навбатида мутахассислар тайёрлаш даражаси ва сифатига чамбарчас боғлиқ. Ҳукумат бу йўналишда қандай чоралар кўраяпти?

— Муштарийларга маълум бўлса керак, жумҳурият Президенти ва ҳукумати кейинги пайтларда халқ таълими тизимига кўпроқ эътибор бераяпти. Бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан ўқувчи ёшлар, талабалар, халқ таълими ходимларини ижтимоий ҳимоялашга қаратилган тадбирлар тафсилотига чуқур берилмай, шуни таъкидламоқчиманки, олий таълим тизимини янада такомиллаштириш, юқори малакали мутахассис ва илмий кадрларни тайёрлашни яхшилаш, шунингдек, улар билан жумҳуриятимиз ҳамма музофотларини тўла ва тенг таъминлаш мақсадида Президентнинг янги институтлар ташкил этиш тўғрисида фармони чиқарилди. Яна еттита дорилфунун ташкил этилиб, улар сони 14 тага етказилди. 5 та янги олий ўқув юрти ва 10 та филиал тузилаяпти.

Буларнинг ҳаммаси ўқув муассасаларини сон жиҳатидан кўпайтириш учун эмас, балки ўқув жараёни сифатини ошириш ва бу билан ҳар бир алоҳида музофотда тегишли ақлий куч-имкониятларни вужудга келтириш мақсадида қилинаяпти. Олий ўқув юртларига қабул қилинадиган талабалар сони ошмайди, аммо ўқитиш шароитлари яхшиланади.

Бундан ташқари, ёшларни чет элларга юбориш борасида кенг кўламда иш олиб борилаяпти. Яқинда бизнинг делегациямиз Туркия жумҳуриятида бўлганида, мингдан зиёд йигит-қизларни турли мутахассисликлар бўйича ўқишга юборишга оид ҳамма ташкилий масалалар хусусида гаплашиб олинди. Ҳозирнинг ўзидаёқ бир қатор Оврупо мамлакатлари ва Америка Қўшма Штатларида бизнинг вакилларимиз таҳсил олишаяпти.

Хорижий тилларни тезроқ ўрганиш учун ўтган йилнинг октябрь ойидан бошлаб тил бўйича тайёрлаш жумҳурият ва музофот марказлари ишлаб турибди. Маъруза қилиш ва машғулотлар ўтказиш учун хориждан етакчи мутахассисларни чақириш тажрибаси ҳам кенг қўлланилаяпти.

— МДҲ давлатлари билан ўзаро фойдали иқтисодий ҳамкорликнинг истиқболлари, хўжаликлараро алоқаларнинг бугунги аҳволи қандай? Хориждан кўпроқ наф келтирадиган сармоячиларни излаймиз деб МДҲдаги шерикларимиздан ажраб қолмаймизми? Ахир биз улар билан фақат 70 йиллик тарихий ришталар билан боғланибгина қолмай, тузумимиз, иқтисодий тараққиёт тарзларимиз, индустриявий базамиз, молиямиз ҳам муштарак бўлган.

— Моддий ресурсларни марказлашган йўсинда тақсимлаш тўла инқирозга учрагач ва мустақил давлатлар ташкил топгач, таъминотчилар билан истеъмолчилар ўртасидаги бевосита ўзаро манфаатли хўжалик алоқалари таъминотнинг етакчи шакли бўлиб қолди. Бундай алоқалар шартнома ва шерикларни эркин танлашга асосланади. Биз 1992 йилда савдо-иқтисодий алоқалар юзасидан МДҲдаги давлатлар билан ҳукуматлараро битим ва шартномаларни имзолаганмиз.

Таъкидлаш мумкинки, Ўрта Осиё жумҳуриятлари, Қозоғистон, Беларусь, Украина билан қулай савдо-иқтисодий муносабатлар шаклланмоқда. Болтиқбўйи давлатлари билан таъминотчилар ва истеъмолчилар ўртасидаги шартнома бўйича маҳсулот таъминотида узилишлар бўлмаяпти, Россия Федерацияси корхоналари билан алоқалар мустаҳкамланаяпти.

Бундан ташқари Ўзбекистон Жумҳурияти Президентининг Фармони билан шартнома ва савдо бўйича Ўзбекистон давлат-акционерлик ассоциацияси тузилди. Унинг ишини яхши ташкил этиш жумҳуриятга давлатлараро савдо-иқтисодий ҳамкорликни кенгайтириш имконини беради, ишлаб чиқарувчилар билан истеъмолчилар ўртасидаги бозор муносабатларини ривожлантириш ва мустаҳкамлаш, шу асосда давлат эҳтиёжлари ва аҳолини муҳофаза қилиш учун маҳсулот ишлаб чиқариш ва таъминлаш топшириқларининг муваффақиятли бажарилишига кўмаклашади.

— Сўнгги савол: кўклам келди. Йилнинг шу фасли билан боғлиқ ташвишлар нималардан иборат? Баҳорнинг бир куни йилга татийди, деб бежиз айтишмайди.

— Албатта, жумҳуриятнинг иқтисодий аҳволи қишлоқ хўжалиги бутун деҳқончилик-саноат мажмуидаги ишлар натижаси билан белгиланади. Ишлаб чиқариладиган жами маҳсулотларнинг ярмидан кўпи шу соҳа зиммасига тушади. На саноат корхоналари, на жумҳурият аҳолиси бу соҳасиз тирикчилик қила олмайди.

Ушбу қишлоқ хўжалик йилининг ўзига хос жиҳати шундаки, қишлоқ хўжалигини ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан қайта йўналтириш ҳамда маҳсулот етиштиришни кўпайтириш мақсадида қишлоқда бозор тузилишини изчил шакллантириш учун зарур шарт-шароитларни яратиш лозим бўлади.

Жумҳурият Президентининг Фармонига мувофиқ маҳсулот етиштирувчи бўғин сифатида вужудга келиб, жамоа ва давлат хўжаликлари қаторида фаолият кўрсатаётган деҳқон хўжаликлари қўллаб-қувватланмоқда ва ривожланмоқда. Ҳозир улар сони 8 мингдан ошди.

Бироқ жамоа ва давлат хўжаликлари ҳамон асосий маҳсулот етиштирувчи бўлиб турибди. Жумҳуриятнинг моддий аҳволи кўпроқ шуларга боғлиқ. Шу боис ҳозир ҳамма хўжаликларни кўкламги экишга тайёрлаш ишлари тиғиз бораяпти. Техника таъмирлаб бўлинди ҳисоб, кераклича уруғлик, ўғит ва ёнилғи тайёрлаб қўйилди. Маҳсулотни кўпроқ етиштиришни рағбатлантириш мақсадида пахта, пилла, бошқа деҳқончилик, шунингдек чорвачилик маҳсулотларининг харид нархлари оширилди. Жамоа ва давлат хўжаликларига 1992 йилда режа ҳисобидан 15 фоиз ва режадан ортиқча етиштирилган пахта, пилла, дон, гўшт, сут, тухум, жун, қоракўлни ҳамда жами мева-сабзавотнинг ярмини сотиш ҳуқуқи берилди.

Деҳқончилик ва чорвачилик самарадорлигини ошириш масаласи ҳукумат фаолиятида алоҳида ўрин тутади. Экиш тикишнинг дастлабки кунлариданоқ агротехника илғор технология, илмий-техника тараққиётини жорий этиш масалалари диққат марказида турибди.

Қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари шу йил 28 мартда бўлиб ўтган қурултойларида 1992 йил марраларини белгилаб олдилар.

Яйловда

● ФОРИШ районидаги К. Маркс номли давлат хўжалигининг Аброл Жумашев отарида 600 бошдан кўпроқ совлиқлар парвариш қилинади. Шу кунларда тўл олиш қизғин давом этмоқда. Ўстиришга қолдирилаётган қўзиларнинг соғлом, дуркун бўлиши учун мутахассислар ва чўпонлар ҳамкорликда иш юритишади.

СУРАТДА: бош чўпон (чапда) Аброл Жумашев ва зоотехник Мавлон Қўлдошев қўзилар ҳолатини кўздан кечирмоқда.

Умарали ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

ИЛМИЙ ИШЛАНМАЛАРГА ЙЎЛ ОЧИЛДИ

ТИЖОРАТ қизиқ машғулот: устамонни бой, ношудни гадо қилиши ҳеч гап эмас. Нимани харид қилишу нимани сотишни яхши билиш керак. Бу фикрга тайёр мисол ўзимизда бор: биз ўнлаб йиллар давомида четга асосан хом ашё сотиб, хориждан эса тайёр маҳсулот харид қилиб шу ҳолга тушдик. Ғарб мамлакатлари эса, аксинча йўл тутиб, бойигандан бойиб бордилар.

Мана энди бизлар учун ҳам ақл-хушни йиғиб, эркин-эминлик билан рўзғоримизни тиклаш учун истаганча имконият туғилди. Ишбилармонлар учун қулай пайт келди. Лекин, афсуски, уларнинг аксарияти ҳозир асосан жўн, аммо мўмай пул бўладиган маҳсулотларни ишлаб чиқариб тезроқ бозорга солиш пайида бўлаяптилар. Бу ёқда эса қатор илмий-тадқиқот институтларида дунёга келаётган ўнлаб илмий ечилмалар, ажойиб ихтиролар тадбиқ этилмай, кераксиз матахга айланмоқда.

Тошкент Техника дорилфунунининг жонкуяр олимлари бундай ношудликка чек қўйишга биринчи бўлиб киришдилар. Жумҳуриятимизда биринчи технологик парк ташкил этишга қарор қилинди.

У дастлаб, яъни ростмана оёққа туриб, илмий ечилмаларга тўла кафолат билан ҳаётга йўлланма берадиган даражада мукаммал шаклланиб олгунга қадар ярим саноат объекти таҳлитида иш юритади. Олимларнинг мўлжалича, орадан 2 — 3 йил ўтгач, янги буюмлар ишлаб чиқарадиган ўзига хос катта «лаборатория»га айланади. Таркибида бир нечта саноат ва компьютерлаштириш цехлари, ички эҳтиёжлар учун зарур мутахассислар ўқитиладиган ва тез қайта тайёрланадиган синфлари бўлади. Кичик заводларидаги ишлаб чиқариш линиялари эса янги яратилган буюмларнинг турини тайёрлашга тез мослаштириб борилади.

Бу янги ғоянинг қулай ва ҳар томонлама фойдали эканлигини тасаввур қилиш учун биздаги мавжуд ҳамма илмий-тадқиқот институтларидаги илмий ишланмалар шу пайтгача оддий лабораторияларда синовдан ўтказиб келинганлигини эслаш кифоя. Олимларнинг янги ғоя ва ихтиролари саноат ишлаб чиқаришида камдан кам синаб кўриларди. Чунки бу жараён узоқ давом этиб, саноатчиларга халал берар, қўлларини бойлар эди. Технопарк эса ҳар қандай ихтиро ва янгиликни ёппа ишлаб чиқариш даражасигача етказиб синовдан ўтказади ва корхоналарга ҳамма илмий-техник ҳужжатларни тахт қилиб беради. Демак, олимларнинг кўп йиллик илмий-изланишлари, яъни машаққатли ақлий меҳнатлари зое кетмайди. Иккинчидан эса саноат ҳам бундан буён олимлар меҳнатлари натижаларидан амалда баҳраманд бўлади. Бундан ташқари технопарк ўз кичик заводи ва цехларида синов тариқасида ишлаб чиқарган буюмларни керакли ташкилотларга сотиб, фаолиятини такомиллаштириш имконига эга бўлади.

Абдусамад ЙЎЛДОШЕВ.

60 ЙИЛДА ИККИ РАИС

ХОРАЗМДА бир қишлоқ бор, номи — Бўзқалъа, донғи эса оламаро. Замини саховатга, одамлари меҳр-оқибат хисларига бой. Боғрида битган неъматлар кўп марта Москвада, Тошкентда, собиқ мамлакатнинг жамики катта шаҳарларида, ҳаттоки Париж, Токио, Пекин, Берлин ва Загреб халқаро кўргазмаларида намойиш қилинган.

Жамоа хўжалигининг 60 йиллик фаолияти давомида унга атиги икки киши — Матвафо Юсупов ва Хўжамурод Сафарниёзов ҳар бири 30 йилдан раислик қилганлар (Хўжамурод ака ҳозир ҳам раис).

Матвафо ота хўжаликка собиқ иттифоқнинг энг оғир ва қора кунларида раҳбарлик қилди. Қатағон ва уруш йилларининг аччиқ аламу азобларини, тикланиш даврининг беҳаловат туну кунларини бошдан кечирди. Гарчи саводсиз — оми одам эрса-да, моҳирона иш тутди. Хўжалик оёққа туриб, турмуш рўшнолик сари юз тутгунча, лаёқатли, саводли ва ишбилармон кишилар авлоди етишгунча, ишдан кетишни ўзига эп билмади. Раисликнинг охирги йилларида яхши ният билан ташландиқ ерларни боғ ва полиззорларга айлантиришга ҳаракат қилди. 30 йил муқаддам ариза ёзиб, раисликни шогирди Хўжамуродга топширди. Ўзи бўлса атрофга бир неча норғул йигитларни тўплаб, хўжалик ҳудудидаги ташландиқ кўл атрофларини обод этишга отланди. Йигитлар ер очишса, ўзи элма-эл, қишлоқма-қишлоқ юриб, бутунлай йўқолаётган азалий машҳур ва манзур Хоразм қовунлари уруғини, анвойи мевали дарахт ва гул кўчатларини йиғишга киришди. Отанинг бу хизматларию жонкуярлиги бўлмаганда воҳанинг қадимий қовун ва мева навлари тамомила йўқолиб кетиши тайин бўлиб қолганлигини ҳозир Хоразмда ҳамма билади. Матвафо ота бу билан чекланмади. Навларни бир бирига чатиштириб, янада тотли ва серҳосил полиз неъматларини, мева турларини етиштирди. Ота ҳаётлигида ноз-неъмат майдонларини 15—20 гектарга етказишга улгурди, холос. Хўжаликнинг боғ ва полиз майдонлари ҳозир қарийб 250 гектар.

Қишлоқда ҳаёт равон ва нисбатан фаровон. Даромад мўл. Одамлари аҳил ва иноқ. Бўрқалъа (собиқ «Ленинизм») — Янгибозор районидагина эмас, бутун вилоятдаги донгдор жамоа хўжаликларидан.

Яқинда хўжалик ташкил этилганининг 60 йиллиги нишонланди. Юртга тўй берилди. Катта дошқозонларда хоразмча сузма палов дамланди. Полвонлар беллашуви, шохдор қўчқорлар жанги, таниқли хонандалар, гўянда, раққоса ва дорбозларнинг чиқишлари, турли спорт олишувлари, бошқа томошалар қишлоқ ўйингоҳида шомгача давом этди. Тўйга бағишланган тантанали йиғилиш эса яқиндагина қуриб битказилган янги санъат саройида ўтказилди.

Тўй маросимида вилоят ҳокими М. Жуманиёзов, воҳанинг барча шаҳар ва районларидан, шунингдек, дўст ва қўшни Туркманистондан, Қорақалпоғистондан меҳмонлар иштирок этдилар.

Эркин БЕКМАТОВ.
Абдулла СОБИРОВ.

ТАБИАТ ВА ИНСОН

ФОЖИА РЎЙ БЕРДИ, «САБАБЛАРИ ҚИДИРИЛМОҚДА»

Ёз ойларида Зарафшон дарёсини кўп кузатганман. Бу пайт унинг соҳилларида иш қайнайди. Бошларига оқ рўмол танғиб олган қиз-жувонлар қўлларида зилдай кетмон билан пайкал оралайдилар. Худди шу дамда дарё бўйларига жойлашган дала ҳовлилари эгалари ярим яланғоч бўлишиб, ҳордиқ чиқаришади. Аҳён-аҳёнда далада «фидокорона» меҳнат қилишаётганларга қараб қўйишади.

— Жони тошдан экан бу аёлларнинг, — дея кўнглидан ўтказишади. — Дам олиш куниям тинишмайди-я...

Ҳа, жони тошдан эди бу аёлларнинг. Уларга бир пиёла чой тутувчи меҳрибон йўқ. Агар дала ҳовлилари эгалари рухсат беришса, тўйиб-тўйиб муздай сув ичишади. Юрак ҳовирини босишади. Агар улар мурувват кўрсатишмаса, Зарафшоннинг лойқа сувини тинитиб ичишади. Зарафшон бўйларида «оқ олтин» учун кураш шундай давом этади. Куз пайтлари дарё соҳилларида ҳаёт янада қайнайди. Беихтиёр шоирнинг қуйидаги сатрлари ёдга тушади:

Мунисим, пахтадан
бошингни кўтар,
Кун ботди, келди бош
кўтармоққа пайт.
Чўлни қуваверив,
ўзинг ҳам дилбар,
Чўлга қувғин бўлдинг,
етар, уйга қайт.

Аммо сингиллар шоирни тингламайди. Бугунги режасини ҳали бажариб улгургани йўқ. Қуёш ҳовридан туша бошлагач, дала ҳовлидагилар ҳам қимирлаб қолишади. Бола-чақаларини машиналарига миндиришиб, шаҳар томон йўл олишади. Сингиллар эса кечки салқиндан фойдаланиб, кунлик режасини икки ҳисса қилиб бажариш пайида бўладилар. Улар одам-одамни танимайдиган палла бўлганда кетиш ҳаракатига тушадилар. Сингиллар ҳорғин кайфиятда уйга қайтишаётир. Улар қалбини бугуннинг ғами, эртанинг ташвиши эгаллайди. Зарафшон бўйида яшаётган қизлар йил-ўн икки ой ана шундай ташвишлар қуршовида яшайдилар. Улар дарёда йил сайин сув камайиб кетаётганлиги, тобора ярқсиз ҳолга тушиб қолаётганлиги ҳақида ҳали чуқурроқ ўйлаб кўришмаган. Кундалик ташвишлар ўйлашга имкон бермайди. Турли даражадаги қонун-қоидалар, фармойишларни бажариш учун улар умрларини бахшида қилишади. Қанд, совун учун соатлаб навбатда турадиган кишиларни она табиатни асрашга даъват этиб бўладими? Қолаверса, баландпарвоз даъватлар билан инсон қалбида меҳр-шафқат уйғотиб бўлармикан? Биз фожиа содир бўлгандан кейин атрофга бир муддат ҳушёр боқамизу кейин яна ҳаммасини унутиб юборамиз. Зарафшон дарёси соҳилларида яшаётганлар бундай фожианинг кўп марта гувоҳи бўлдилар. Ва ҳар гал шошилинч чоралар кўриш билан фожиадан омон чиқиш йўлларини изладилар. Фожиа эса қайтарилаверади.

1963 йили Аму—Бухоро канали қурилиши тугалланди. Суғориладиган ерларни кўпроқ сув билан таъминлаш мақсадида 1957 йилда сиғими 900 миллион куб метр бўлган Қуйимозор сув омбори ишга туширилди. Қизилтепа районида бунёд этилган бу сув омборини тўлдириш яна Зарафшон зиммасига тушди. Асримизнинг 80-йилларида Навоий канали қурилиши жадал суръатларда бошлаб юборилди. Буларнинг ҳаммаси Зарафшон дарёси узра қора булутларни тўплай бошлади. Дарё соҳилларида яшнаб турган тўқайларга оммавий ҳужум бошланди. Тўқайзорлар ўрнини пахтазорлар эгаллади. Бундан маҳаллий раҳбарлар кўкракка уриб мақтандилар. «Мана биз тўқай ўрнидан дур ундирдик». Афсуски, ўшанда кўкракка урганлар билиб-билмай фожиага йўл очиб беришган экан.

Тўқайзор ўрнида барпо қилинган пахта майдонлари емирила бошлади. Дарё соҳилларига молхоналар, чўчқахоналар қуриш одат тусига кирди. Бу ҳам етмагандай корхоналарнинг заҳарли оқовалари дарёга ташлана бошланди. Навоийдаги йирик саноат корхоналари, «Навоиазот», Электрокимё заводлари, кон-металлургия комбинатидан чиқадиган заҳарли оқовалар Зарафшонга ташланмоқда. Биргина Навоий шаҳридаги саноат корхоналаридан 73 та ариқ қулоғи Зарафшонга буриб қўйилган. Шунинг учун ҳам Зарафшонда сульфат ва нитрат миқдори йил сайин кўпайиб бормоқда. Агар Зарафшон дарёсида 1964 йили сульфат миқдори 199 миллиграмм—литр бўлса, бу рақам 1987 йилда 1246 миллиграмм—литрга борди. Агарда 1964 йилда дарёда нитрат миқдори 4 миллиграмм—литрни ташкил этган бўлса, 1987 йилда 29,6 миллиграмм—литрга кўпайди. Бундай ташвишли рақамларни эшитавериб, фожиаларни кўравериб дийдаларимиз тош қотиб кетди. Қалбимизда она юртга бўлган меҳр сўнган. Бизнинг юрагимизни кун сайин тошбағирлик ишғол қилиб бормоқда. Оқибатда биз табиатнинг фожиали гирдобида қолдик. Бу гирдоб бизнинг ям-яшил дунёмизни ўз комига тортмоқда. Бизнинг табиат устидан қилган ғалабамиз ўз фожиамиз билан якун топмоқда.

Мен Қизилтепа районида рўй берган фожиани эшитиб, бизда ҳақ сўзнинг қадри йўқлигига яна бир марта ишонч ҳосил қилдим. Ахир адибларимиз—Зарафшон дарёси тўғрисида куюнчаклик билан ёзган муаллифлар «ёлғон кўз ёш тўкиши»да айбландилар. Аммо дарё бўйида яшовчилар бефарқ эдилар.

Уларнинг қўллари турмушнинг мураккаб ташвишларидан бўшамади. Улар фожиа етиб келгунга қадар кутиб яшадилар. Фожиа содир бўлгач, район раҳбарлари оёққа туришди, шифокорлар ўзларини қўярга жой тополмай қолдилар. Вилоятдан, жумҳурият марказидан келган айрим раҳбарлар дўқ-пўписа қилишга ўтдилар. «Қандай содир бўлди? Нега шу пайтгача бизга хабар бермадиларинг?». Саволлар кўпайди. Комиссиялар тузилди, мажлислар ўтказилди, столни муштлаб, дўқ урувчилар топилди. Лекин жавоблар йўқ эди, тахминлар бор эди. Шоиримиз айтмоқчи «сабаблари қидирилмоқда».

Воқеа содир бўлган кунларнинг бирида, яъни бултур 4 август куни вилоят санитария-эпидемиология станцияси врачлари «Бўстон» давлат хўжалиги далаларини «кўздан кечиргани» келишган. Шифокорлар хўжаликнинг 19-бригада аъзолари Қиём Шойиев, Шариф Облоқуловларни «тутиб олишиб», «Сенлар ариққа шарбат билан оқизгансизлар» деб дўқ-пўписа уришади. Ва улардан тилхат ёзиб беришни талаб қилишади. Бечора сувчилар ноилож тилхат ёзиб беришади. Кейинроқ ана шу иккала сувчи район кенгашига «Врачлар бизни мажбур қилишди» деган мазмунда яна тилхат ёзишади.

Районда содир бўлган кўнгилсиз воқеани атрофлича муҳокама қилиш учун вилоят кенгаши раёсатининг мажлиси чақирилди. Раёсат мажлисида шулар таъкидланди. «Бўстон» давлат хўжалиги ҳудудида 136 киши ич терлама касаллигига чалинганликда гумон қилинган, лаборатория анализлари шуни кўрсатдики, бу беморнинг қарийб 70 фоизи 7 ёшдан 70 ёшгача бўлган. Қарийб 19 минг аҳолининг 80 фоизи очиқ сув ҳавзалари ва ҳовузлардан сув ичмоқда. Бу ерда сув қувурлари йўқ, суғоришнинг шарбат усулидан фойдаланиш сувнинг оммавий равишда ифлосланишига сабаб бўлган.

Раёсат мажлисида айбдор деб саналган айрим шахсларга ҳайфсан берилди. Айримларига ишдаги камчиликлари кўрсатиб ўтилди. Ушбу масалани муҳокама қилган Қизилтепа район кенгаши раёсатининг мажлисида Бободўғи, Оқработ, Кенгас, Сарой қишлоқларида касалликлар кўп тарқалганлиги таъкидлаб ўтилди. Жумладан шу давлат хўжалиги ҳудудига қарашли 44 жойдан олинган сув манбасидан 34 тасида ҳар хил касаллик қўзғатувчи микроблар борлиги аниқланган. Раёсат мажлисида сўзга чиққан район касалхонаси бош врачи А. Носировнинг ахборот беришича, бурноғи йил ҳам 45 киши шу хил касалликка чалинган. Тошработ қишлоғидан ўтадиган Дулпул заҳкашининг суви тўғридан-тўғри Зарафшонга тушади. Зарафшон дарёсининг ўзига Тошработ гидроузелига келгунига қадар 8 жойда заҳкаш сувлар ташланади. Навоий шаҳри ва унга яқин қишлоқ районларида жойлашган саноат корхоналаридан чиқаётган заҳарли оқовалар тўғридан-тўғри Зарафшон дарёсига ташланмоқда.

— Районда юқумли касалликларнинг кўпайишига Навоий шаҳридаги саноат корхоналаридан чиқаётган заҳарли оқовалар сабаб бўлмоқда, — дейишди раёсат мажлисида сўзга чиққан нотиқлар.

Хуллас, районда ҳам, вилоятда ҳам «Бўстон» давлат хўжалигида оммавий касалланишнинг олдини олиш аниқ чораларини белгилаш ва уни амалга ошириш ҳақида бир неча марта мажлислар чақирилди.

Республика Соғлиқни сақлаш вазирлиги «Бўстон» давлат хўжалиги аҳолисини ичимлик суви билан таъминлашнинг шошилинч чораларини кўрди. Хўжаликда тоза сув шоҳобчалари қурилиши учун ижроқўм 1 миллион 700 минг сўм ажратиш тўғрисида фармойиш чиқарди. Холбуки халқ депутатлари район советининг 1990 йил 22 сентябрда бўлиб ўтган III сессиясида районда табиатни муҳофаза қилишнинг кечиктириб бўлмайдиган вазифалари муҳокама қилинганди. Ўша сессияда депутатлар Тошработда ичимлик суви муаммоларини тезроқ ҳал этиш, Навоий электрокимё заводининг «ажал» ҳавзасини бартараф қилиш каби долзарб муаммоларни кўтариб чиқишганди. Бироқ район депутатларининг ҳақли талаблари тегишли жойларга бориб етди-ю, аммо у томонлардан акс садо келмади. Назаримизда тегишли ташкилотлар фожиа содир бўлишини кутиб туришган экан. Фожиа содир бўлди-ю, дори-дармон ҳам топилди, маблағ ҳам ажратилди. Агар мана шу тадбирлар илгари сарфланганида эди, эҳтимол фожиа рўй бермаган бўлардилар. Бироқ биз бундан тўғри хулоса чиқардикмикан? Эртага фожиа сабоқларини биз яна унутиб қўймаймизми?

Зарафшон водийси учун Зарафшон дарёси Мисрдаги Нил дарёси сингари аҳамиятга эга. Зарафшон Амударё ва Сирдарё ўртасидаги қурғоқ ва иқлими иссиқ ўлкадан ўтадиган ягона сув манбаи ҳисобланади. Демак, Зарафшон ўзи билан бирга бу ерларга ҳаётни ҳам бошлаб келган. Биз эса авлодларимиз яшаб ўтган дарё соҳилларига ўт қўйдик. Тўқайзорларни ер билан яксон қилдик. Ўзимиз ичадиган сувни ўзимиз заҳарладик. Табиат бундай шафқатсизликка узоқ вақт бардош бериб келди. Энди унинг ҳам сабр косаси тўлди. Биздан меҳр-муҳаббат кутган она табиатга қилич яланғочлаб турибмиз. Во ажаб, биз табиатни эркалаб она табиат деймизу унга қарата ўқ отамиз. Табиат энди замбарак оғзини бизга қаратмоқда. Огоҳ бўлайлик.

М. МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚУЛИ ГУЛ УСТА

ЙИГИТ кишига қирқ ҳунар оз, дейди халқимиз. Лекин гап фақат сондамикан? Йўқ, албатта. Қирқ ҳунарнинг ичида бошқаларидан алоҳида ажралиб турадигани, маёқ сингари шуъладори бўлади. Ана шуниси кишига туриш-турмуши, тақдирида ҳамиша ҳамроҳ ва дастак янглиғ унинг ҳаётдаги ўрнини белгилайди. Бу кўп жиҳатдан ҳунармандининг севган касбига ихлоси, истеъдоди ва уқувига боғлиқдир. Агар шу уч хислат бир-бирига пайванд топса, жамланса ҳунардан ҳамма нарса унади. Ҳунарманд ўз касб-коридан шон-шараф, қадр топади.

Миллий мусиқа асбоблари устаси Муҳаммадназир Юнусов ҳам ана шу тоифадаги кишилардан. Мактабдорлик вақтидан фусункор оҳангларга, дилрабо тор овозларига мафтун бўлиб ўсди. Тор билан тиллашув уни сирли мусиқа оламига етаклади, кўнглида ўзи тор ижод қилиш, яратиш ҳаваси туғён урди. Ҳавас орзуга, орзу эса ихлосга айланди.

Мана бугун Муҳаммадназирнинг эзгу нияти ушалган. У элга танилган моҳир уста. Унинг қўлидан чиқаётган дутор, рубоб, тор ва тамбурларга орзуманд санъаткорлар кўп, буюртмачиларнинг кети узилмайди.

Уста хайрли ишлардан ҳам четда турганн йўқ. У Тошкентдаги Ёш техниклар станцияси қошида очилган жумҳуриятимизда ягона миллий мусиқа асбоблари тўгараги — устахонасига раҳбарлик қилиб келмоқда. Ёшларга ўз билим ва тажрибасини ўргатмоқда, мустақил жумҳуриятимиз маданияти тараққиётига ўз муносиб улушини қўшмоқда.

Сураткаш мухбир Р. Альбеков яқинда уста Муҳаммадназир Юнусов ҳузурида бўлиб, уни умидли шогирди И. Исмоилов билан суратга олиб қайтди.

Дилхуш куй, яхши кайфият ҳамиша ҳамроҳингиз бўлсин, уста.

Х. НОСИРОВ.

«САЙЁҲ-ИНТУР» КЎМАКЛАШДИ

САМАРҚАНДЛИК саёҳат ишқибозлари учун Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатларига туристик йўллар очилди. Бу борада «Сайёҳ-интур» республика бирлашмасининг шаҳардаги бўлими барча шарт-шароитлар ва қулайликларни яратмоқда.

— Бирлашган Араб Амирликлари, Малайзия, Туркия, Ҳиндистонга сафар қилишингиз мумкин, — дейди бўлим бошлиғи С. Мухторов. — Нархи ҳам унча қиммат эмас.

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ХАЛҚ ТАБОБАТИ УСУЛИДА

ЯНГИЕРДА республика «Надим» фирмаси қошидаги биоэнергетика лабораториясининг бўлими иш бошлади. Бу ерда экстрасенслик қобилиятини синаб кўрмоқчи, халқ табобати усули билан даволашни ўрганмоқчи бўлганлар курсга қабул қилинадилар.

Бўлим мутахассисларининг фикрича, «кўз тегиш», «кинна кириш» сингари касалликлардан форғ бўлиш йўллари ҳам ўргатилади.

Ортиқ СУЛТОНОВ.

Наврўз—мурувват фасли

БОЛАЛАРДАН НЕЧТА?

— 16 та.
— А?!?
— Худога шукур, 16 та.
— Ҳимм... умрлари билан бергани рост бўлсин. Хафа бўлманг-у, ҳозирги замонда уч-тўрт болани боқиш ҳам қийин, бу... қийнаб қўйишмайдими?

— Парвардигор ҳамма бандасини ўз ризқу рўзи билан яратар экан. Ўлмаган қул, кунимиз ўтаяпти.

Аҳронқул ака билан бу тарздаги сўроқ-саволлар кўп бўлади. Баъзан эса ҳазиллашиб, ҳа, камроққа ўхшамайди, деб қўяди.

Дарвоқе, тирикчилик ўтказиш кундан кун мушкуллашаётган бир пайтда қандай яшашяпти Аҳронқул акаю Мамлакат опа?

— Бир куни радиода етим бола қўшиқ айтиб қолди:

Вой-вой босим, вой-вой босим, вой-вой босим,
Қани мени бу дунёда қариндосим...

Йиғлаб туриб айтди-да, ўзиям, тоғангиз ичаётган чойини ютолмай қолди:

— Ҳой, онаси, шу болани хор қилганларни нега ер ютмас экан-а? Яхшироқ қулоқ сол, адресини айтса, бориб олиб келаман. 17-бўлиб юраверади, дейди.

— Ундай етимлар битта бўлса экан, тўлиб ётибди,— деяман ўзимнинг ҳам кўнглим бузилиб.— Одамзод туққанидан тонса, бу қандоқ замон?!

Бу—онанинг ҳайратлари...

* * *

Чироқнинг хира ёруғида деразага тикилганча хаёлга ботган аёлга қараб, Аҳронқул аканинг кўнгли бузилди. Эркак киши — кўчанинг одами, қурби етганча топиб-тутиб келтиради. 21 жонга етказиш шу аёлнинг бўйнида.

— Мунча ўй-саволга қолдинг, онаси? Бирон гап ўтдими?

— Йўқ, ўзим. Бу аҳволда қандай тирикчилик қиларканмиз? Кечаги кун Фарғонага тушганимда ЦУМга кировдим, хушим бошдан учиб қайтиб чиқдим. Болаларбоп костим-шим 250—300 сўм. Костим-шим кийдиганлар бешта бўлса!

— Биттани оласан, навбат билан кияверади-да!

Аёли ун элашга тушиб кетди, хамир қилади чоғи.

— Кечагина нон ёпвординг шекилли, Терга пишиб кетибсан, энди хамирга келинларни сол.

— Ёқутхонни кўриб турибсиз (катта келини оғирбўй эди). Момхонни бир марта соловдим, ярамади. Қизлар келинлардан ҳам нозик, худога шукур, кучқувватим бор, ҳар қанча хамир бўлса пишпаб қўйяман. Ун узилмаса бўлгани.

— Тунов куни бир қоп ун обкеловдим, чоғимда.

— Ана шунақасиз-да, бир қоп ун тўрт марта хамир бўлади, кун ора нон ёпяпман.— Мастура опа хамир устига дастурхон ташлаб, чеккага суриб қўйди. Ташқарига чиқиб қайтиб кирганда, қўлида қоғозга ўралган нимадир бор эди.

— Шоҳимардондан сизга совға,— аёлнинг товуши оҳангида ўксик сезилди.

— Ийи, серфарзанд оналар бир чеккада қолиб эрларига падарка беришди, дегин.

Аҳронқул ака қоғозни очиб кўргач ўксиниш сабабини тушунди: эркакларбоп пойма-пой калиш, кичкина шимча, 30 сўм пул...

— Шуниям берганни айтинг. Калишни алмаштириб ўзим кияман, шимча Қаҳрамонга, ўттиз сўмга чой-пой, қарабсанки, олам гулистон!

Аёлнинг кулиб қўйганини кўриб, Аҳронқул аканинг кўнгли ёришди. Аслида-ку, «падарка»га ўзиниям аёли оғриди, бир кийимликдан атлас берса нимайди? Шунча болани туғибсиз, тарбиялабсиз, етти солдатингиз бор экан, дегин. Иккитаси давлат қаёққа деса бориб хизмат қилиб келибди, дегин. Серфарзандлигимга имтиёзлар яратиб бер, дея турли идораларга эшигини тақиллатмаганингиз учун раҳмат, дегин. Йўқ, демайди. Ҳой, Аҳронқул ака, аҳвол қалай, тирикчилик нима бўлаяпти дейдиган раҳбар йўқ. Ҳой акаси, рўзғоримга ойига берадиган 16 кило гуручинг увроқ бўлмайди, бир марта ош қилсак, 5 кило гуруч дамлашади. 10 кило пахта ёғи нима? Ойига берган бир кило чойинг уч кунга етмайди... Мен ҳам, хотин ҳам шикоят қилиб ўрганмаганмиз, борига барака.

* * *

Кўча бошидан этагини липпа урган, елкасига кетмон ташлаган нозик аёл келарди, яланг оёқ.

— Парво қилманг, сингилим, қайроқимиз,— деди кулимсираб. Уйга чорлади. Ҳовли этагидаги сўрида барвастагина киши чордона қуриб чойхўрлик қиларди.

— Э, келинглар, келинглар. Бизда шунақа, аёллар хизматда, эркаклар иззатда.

Аҳронқул ака ва Мамлакат опа билан шу зайлда учрашдик.

— Киномеханикман. Тўнғичим Аҳмаджон ҳам киномеханик. Уч йил деганда унга битта том тикладик. Муҳаммаджонга Боғча кўчадан ер беришган, уй солишга қўлимиз юпқалик қилаяпти.

— Уй-боғча очиб беришса бўлмасмикин,— луқма ташлайман.

Мамлакат опа бошини «йўқ» маъносида сараклатди:

— Шароит йўқмиш. Ахир «йўқ» шароитда катта қиляпмиз-ку болаларни. 16 бола, 16 хил гап чиқади. Болаларнинг нони бор, кири бор дегандай рўзғордан ортиниб, бирор жойга чиққан эмасман. Гоҳо хотин-халаждан дам олишга бордим, санаторияга бордим, деган гап-сўзларни эшитиб, бир томондан ҳавасим келса, бир томондан болаларни, рўзғорни ташлаб дам олиш мумкинлиги ўйимга сиғмайди.

— Тўғри айтади,— қўшилади Аҳронқул ака,— уйдан бир кун кетайин-а, тирикчилик издан чиқади. Хафа бўлма, хотин, болаларни катта қилиб олайлик, сани ўзим ўйнатиб келаман. Тошкен-Пошкон дегандай, қарабсанки, олам гулистон...

* * *

Ушбу лавҳа вилоятимиз рўзномасида ўтган ёзнинг ўрталарида босилган эди. Ҳозиргача, яъни лавҳадан кейин ҳам Фарғона ноҳиясининг раҳбарларидан бирон киши Жўраевлар хонадонига бош суқиб қўймадилар. Вилоят меҳр-шафқат, болалар фонди сингари инсонпарвар уюшмалар мутасаддилари ҳам улардан лоақал ҳол сўрашмади...

Қалбингизни юмшатиш учун йиғлоқи сўзларни топиб ёзиш ниятим йўқ.

Ҳаётимизга қора кўзойнак билан қарабди, деманг.

Кўрганимни-эшитганимни ёздим. Бир нарсага ҳайрон бўламан. Ҳар йили Наврўз теле-марафонини ўтказаяптилар. Ундан тушган маблағлар қай йўсин тарқатилар экан? Ўзбекистонимизда 16 фарзандли оилалар тўлиб-тошиб кетмагандир? Жўраевлар каби жўжабирдек оилаларнинг жумҳурият бўйича рўйхатини олиб, доимий ёрдам кўрсатишнинг иложи йўқми?

Жумҳурият меҳр-шафқат жамияти ходимлари, Аҳронқул ака оиласига қачон шафқат қўлини чўзасиз?

Аҳронқул ака ва Мамлакат опа хонадонига меҳр-мурувват кўрсатинг, яхшилар. Мана уларнинг манзиллари: Фарғона вилояти, Фарғона ноҳияси, Миндон қишлоғи, Қўрғон кўчаси 3-уй.

* * *

«Халқ сўзи» рўзномаси таҳририятидан ушбу мақола қалам ҳақини юқоридаги манзилга йўллашларини илтимос қиламан.

Маҳфуза УСМОНОВА.
Фарғона.

• Шифокор минбари

БАЛЧИҚ ХОСИЯТИ

Табиат — мўъжизакор. У оддий уруғдан баҳайбат дарахт ундириши, шифобахш неъматлари, заҳру заққумлари билан ҳам мўъжизакордир. «Дардни берган шифосини ҳам беради», деган нақл — ҳақ рост. Аввало худо, қолаверса ўзимиз ҳам вужудимиздаги дарддан фориғ бўлишнинг чорасини аҳлан топмоғимиз керак. Бунда биз табиатга мурожаат қиламиз.

Она табиатнинг ажойиб инъомлари борки, беихтиёр ёқа ушлайсан киши. Масалан, балчиқнинг рангию ҳидини хушламай одамлар дастлаб «шу ҳам дори бўлдими», деб ўйлайдилар. Лекин мана шу кўримсиз лойқада хосият жуда кўп. Шунинг учун ҳам қадимдан ота-боболаримиз беморни балчиққа «кўмиб» даволашни халқ табобатида кенг қўллаб келишган.

Н. А. Семашко номидаги Саломатликни тиклаш ва физиотерапия илмий текшириш институтида шифобахш чўкма балчиқ билан даволаш бўлими бор. Бўлимнинг вазифаси табиат, табобат ва илмни уйғунлаштирган ҳолда беморларни даволашдан иборат. Яъни халқ табобати билан замонавий тиббиётнинг тажриба ва ютуқларини амалда тадбиқ қилиш бўлимнинг асосий йўналишидир.

Табиатдаги экологик муҳит, аниқроғи сув, ҳаво, тупроқ ифлосланиб, одамлар саломатлигига тобора кўпроқ зиён-заҳмат етаётган ҳозирги даврда мана шу усул билан даволаш жуда асқотмоқда. Қолаверса, кимёвий дори-дармонларнинг инсон саломатлигига зарарли эканлиги, иккинчидан, уларнинг танқислашиб бораётгани бот-бот исботланмоқдаки, бу фикрларни батамом инкор қилиб бўлмайди.

Табиатнинг бебаҳо инъоми бўлган балчиқ эса кимёвий дорилардан кўра минг чандон безарар. Унинг ёрдамида бўғин ҳаракати ва умуртқа поғонаси хасталикларини, буйрак, сурункали ичак-ошқозон, асаб, бод ва кўплаб касалликларни даволаш мумкин. Бу билан балчиқ барча хасталикларга даво экан-да, деган фикрга бормаслик керак. Ва ундан кўр-кўрона фойдаланиш ҳам ярамайди. Бўғма, сил, юрак, бўқоқ каби дардларга чалинган беморлар балчиқ муолажасини олишлари мумкин эмас, албатта. Балчиқдан фойдаланишнинг ўзига хос илмий, тиббий қоидалари мавжудки, фақат уларга амал қилингандагина балчиқ беморнинг дардига малҳам бўлиши мумкин, холос.

Бизнинг институтимизда эса масаланинг мана шу томонига асосий эътибор қаратилган. Табиатнинг одамзодга берган инъоми — чўкма балчиқдан тўғри ва оқилона фойдаланиш бу даргоҳдан ўз саломатлигини тиклаб кетаётган ўнлаб, юзлаб кишиларда ўз самарасини бермоқда.

Зулайҳо МЕЛИЕВА,
Н. А. Семашко номидаги саломатликни тиклаш ва физиотерапия илмий-текшириш институти шифобахш балчиқ билан даволаш бўлимининг шифокори.

«БОЛЬШЕВИК» КИМЛАР ХИЗМАТИДА

Қўқондаги «Большевик» заводи қошида кичик корхона ва ширкатлар иш бошлади.

Бу корхоналарда пайпоқ, колготки, оёқ кийимлари ва темир дарвозалар тайёрланаётир. Асосан Русия шаҳарлари учун маҳсулот етказиб берувчи заводнинг баъзи цехларида аҳоли учун зарур истеъмол моллари — товоқ, печка, аравача, курак ишлаб чиқарилмоқда. Қарийб олтмиш йилдан буён собиқ марказга хизмат қилган заводнинг ниҳоят маҳаллий аҳолига ҳам нафи тегадиган бўлди. Қўқонликлар яқин йиллар ичида корхона ишлаб чиқараётган маҳсулот турининг ва «Большевик» деган номининг ўзгаришидан умидвордирлар.

М. ХОЛМАТОВА,

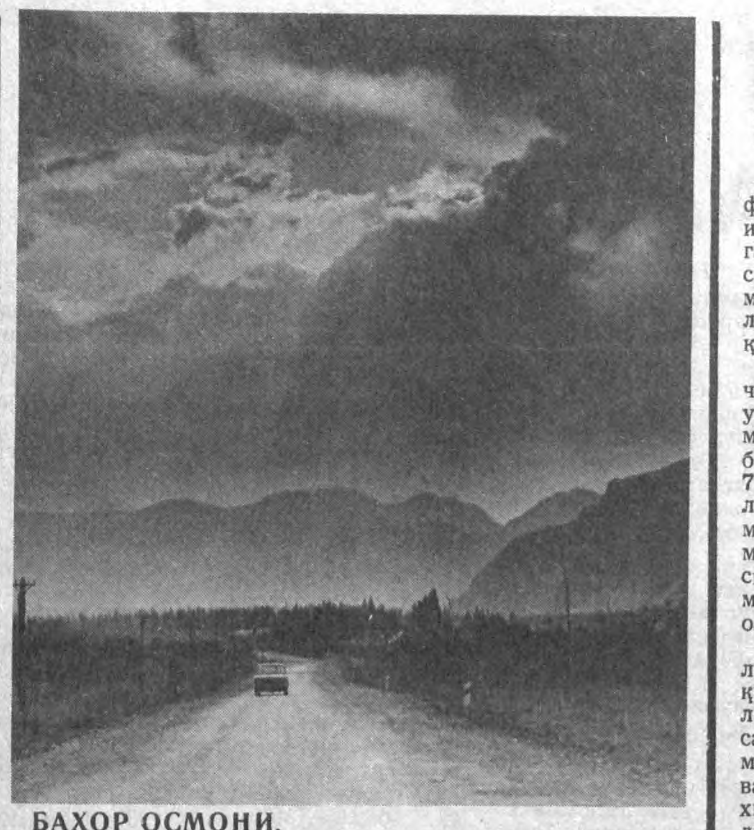

БАҲОР ОСМОНИ.
Т. Ҳамроқулов олган сурат-лавҳа.

Ҳимматингизга балли, Лолахон опа

БИР ҒАРИБ КЎНГЛИНИ ШОД ЭТМАК...

Бу йил муқаддас ҳаж сафарига бормоқ имкони ва истаги бўлганлар 10 апрелга қадар Мовароуннаҳр мусулмонлари диний бошқармасига мурожаат этишлари лозим эди. Аризалар қабул қилиш муддати тугади.

Расман эълон қилинишича, бу йилги ҳаж сафари учун уни ихтиёр этган мўмин-мусулмонларнинг ҳар бири 50 минг сўм пул ва 700 доллардан сарфлайдилар. Яқин кунларда Маккаи мукаррамани зиёрат этмоқ бахтига муяссар бўлгувси юртдошларимиз ҳам маълум бўлиб қолгай, иншооллоҳ.

Андижон вилоятининг Балиқчи районида истиқомат қилувчи ажойиб инсон Лолахон Ёқубованинг дилини савобу қутлуғ ишга қўл урмоқ истагу ихтиёри мунаввар этди. Бутун умри халқ хизматида ўтган, муҳтожлардан ҳеч қачон саховатини аямаган онахон ҳаж сафари учун тўплаган маблағи, нарсаларини серфарзанд, камбағал оилаларга, ногирону беморларга, балоғатга етган ўғил-қизларининг тўйини ўтказишга қийналиб қолганларга бўлиб берди.

— Атрофимизда ночор юртдошларим кўп, шу боис Маккаи мукаррамага сафар учун тўплаган маблағимни уларга улашиб беришга қарор қилдим, — дейдилар Лолахон опа. — Аллоҳ бу саъй-ҳаракатимни қутлуғ ният йўлида қабул этишини тилайдим.

Мусулмончиликда «Бир ғариб кўнглини шод этмоқ вайрона юртни обод этмоққа тенг», деган ҳикмат бор. Лолахон Ёқубова ҳимматидан нафақат рўзғорининг бир кемтиги, балким ўксик кўнгли ҳам тўлганларнинг дуоларига биз ҳам қўшилайлик: «Тангри таоло улуғ ниятингиз рўёбини ғойибдан ато этсин, Лолахон опа!».

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

МАБЛАҒ КЕРАКМИ?
Марҳамат, бемалол!

Уни Сизга биз берамиз

АКЦИЯЛАР
1 000 сўм
10 000 сўм

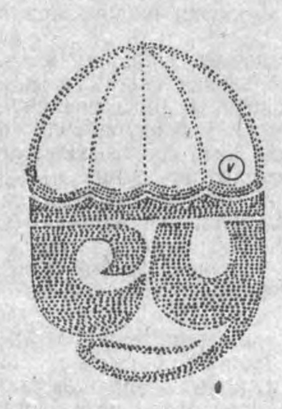

АКЦИЯЛАР
50 000 сўм
100 000 сўм

«Ўзбек савдо уйи»
ФИРМАСИ
Экспорт-импорт ЛТД

АКЦИЯЛАР

НОМИ ЁЗИЛГАН ИМТИЁЗЛИ НОМИНАЛ НАРХИ
1 000 сўм
ҚУЙИДАГИЛАР АКЦИЯЛАРНИНГ ЭГАЛАРИ БУЛИШЛАРИ МУМКИН:
ташкилотлар ва алоҳида шахслар.
АКЦИЯ ЭГАСИГА ҚУЙИДАГИ КАФОЛАТ БЕРИЛАДИ:
молия йили якунларига кўра курс бўйича 20 фоиз қўшимча тўланади.
АКЦИЯЛАРНИ СОТИШ, ОЛИБ СОТИШ ВА БОШҚА ЙЎЛ БИЛАН БЕГОНА ҚЎЛГА УТКАЗИШ
«УЗБЕК САВДО УЙИ» фирмасининг розилиги билан ва фақат фирмада рўйхатга олиниб амалга оширилади.
АКЦИЯЛАРНИ ҚАЙТАРИБ БЕРИШ
Акция эгаси уни сотиб олган пайтдан эътиборан бир йил ўтгандан кейин асл қиймати ҳамда курс бўйича 20 фоиз қўшимчани олишга ҳақлидир.

НОМИ ЁЗИЛГАН ОДДИЙ НОМИНАЛ НАРХИ
50.000 сўм
100.000 сўм
ҚУЙИДАГИЛАР АКЦИЯЛАРНИНГ ЭГАЛАРИ БУЛИШЛАРИ МУМКИН:
ташкилотлар ва алоҳида шахслар.
АКЦИЯ ЭГАСИГА ҚУЙИДАГИ КАФОЛАТ БЕРИЛАДИ:
молия йили якунларига кўра дивиденд шаклида фойданинг бир қисмини олиш ҳуқуқи.
Номинал нархи 100.000 сўм бўлган битта акция бир овозга эга.
Номинал нархи 50.000 сўм бўлган акциялардан иккитаси бир овозга эга.
АКЦИЯЛАРНИ СОТИШ, ОЛИБ СОТИШ ВА БОШҚА ЙЎЛ БИЛАН БЕГОНА ҚЎЛГА УТКАЗИШ
Фақат «УЗБЕК САВДО УЙИ» фирмасининг розилиги билан ҳамда фирмада рўйхатга олиниб амалга оширилади.
АКЦИЯЛАРНИ ҚАЙТАРИБ БЕРИШ
Акция эгаси уни сотиб олган пайтдан эътиборан бир йил ўтгандан кейин асл қиймати ва дивидендни олишга ҳақлидир.

ОДДИЙ ТАҚДИМ ЭТУВЧИ УЧУН НОМИНАЛ НАРХИ
10.000 сўм
ҚУЙИДАГИЛАР АКЦИЯЛАРНИНГ ЭГАЛАРИ БЎЛИШЛАРИ МУМКИН:
ташкилотлар ва алоҳида шахслар.
АКЦИЯ ЭГАСИГА ҚУЙИДАГИ КАФОЛАТ БЕРИЛАДИ:
молия йили якунларига кўра дивидендни олиш ҳуқуқи.
АКЦИЯЛАРНИ СОТИШ, ОЛИБ СОТИШ ВА БОШҚА ЙЎЛ БИЛАН БЕГОНА ҚЎЛГА УТКАЗИШ
«УЗБЕК САВДО УЙИ» фирмасининг розилигисиз амалга оширилади.
АКЦИЯЛАРНИ ҚАЙТАРИБ БЕРИШ
Акция эгаси уни сотиб олган пайтдан эътиборан бир йил ўтгандан кейин асл қиймати ва дивидендни олишга ҳақлидир.

АКЦИЯЛАРГА ОБУНА БУЛИШ
кўтара савдо шартномалари тузиш йўли билан амалга оширилади.

«УЗБЕК САВДО УЙИ» томонидан эълон қилинган муддатларда қайтариб берилмаган акцияларнинг биринчи эмиссияси амал қилиш муҳлати тугагач, улар йиллик 20 фоизли имтиёзли облигациялар разрядига ўз-ўзидан ўтган ҳисобланади.

Акцияларни қайтариб бериш пайтида эгасининг хоҳиш-истаги ва «УЗБЕК САВДО УЙИ»нинг таклифига кўра қиймати сўмлар ёки товар билан тўланиши мумкин.

АКЦИЯЛАРНИ
Ўзбекистон Республикаси саноат-қурилиш банки, «Матбуот уюшмаси» бўлинмалари, «Ўзбек савдо уйи» тарқатувчиларидан сотиб олиш мумкин.

Ўзбекистон Республикаси, 700000, Тошкент шаҳри, Энгельс кўчаси, 24-уй.
Телефонлар: 35-37-90, 34-85-09, 34-64-79, 34-96-31. Факс: 34-64-50. Телетайп: 11 63 84. Телекс: 11 61 08. РТВ SU.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Анвар ЖЎРАБОЕВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Таҳририятга ҳажми 9 бетдан ортиқ мақолалар қабул қилинмайди. Топширилган қўлёзмалар муаллифларга қайтарилмайди.

Алоқа учун телефон: 33-07-48.
Индекс: 64608. Буюртма Г—86.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. 100000 нусхада чоп этилади. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 20.30. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12